

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](#) אסור בשימוש מסחרי

וספרי ויקיטקסט תחת רשיון [GNU Free Doc. License](#) (c) ל' ר' פנחס ראובן שליט"א

מסכת תמיד (מ)

• [פרק ראשון - בשלשה מקומות](#) • [פרק שני - ראוהו אחיו](#) • [פרק שלישי - אמר להם הממונה](#) • [פרק רביעי - לא היו כופתין](#) • [פרק חמישי - אמר להם הממונה](#) • [פרק שישי - החלו עולים](#) • [פרק שביעי - בזמן שכהן גדול](#)

פרק ראשון - בשלשה מקומות

כה: כו: כז: כח: כט: ל:

פרק שני - ראוהו אחיו

כט: ל:

פרק שלישי - אמר להם הממונה

ל:

פרק רביעי - לא היו כופתין

לא: לב: לג:

פרק חמישי - אמר להם הממונה

לג:

פרק שישי - החלו עולים פרק שביעי - בזמן שכהן גדול

לג:

מתני' בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש בית אבטינס בית הניצוץ בית המוקד בבית אבטינס ובבית הניצוץ היו עליות הרובים שומרים שם בית המוקד כיפה ובית הגדול היה מוקף רובדין של אבן זקני בית אב ישנים שם ומפתחות העזרה בידם פרחי כהונה איש בארץ לא היו ישנים בבגדי קדש אלא היו פושטין ומניחין אותן תחת ראשיהם ומתכסין בכסות עצמן אירע קרי לאחד מהן יוצא והולך לו

פירוש מתני' בשלשה מקומות. מקום דבעי לאורויי צמעקה לתמיד עבודת כהנים נקט תחלה שמירתן ומקום שכיבתן עד שהוא מסדר כל הסדר שצתחלה טובלין וכו' כאשר הוא מסודר צמסנה ובגמ' נפקא לן מקרא דבית המקדש כריך שימור דאי לא נפקא לן מקרא הוה אמינא ללא כריכי שומרים דאין עניות צמקום עסירות ואי גנבי כלי המקדש קנו אחרים ועוד דהוה אמינא דצחד שומר סגי. ומקום שמירתן היא צבית אצטינס וצבית הניאוצ וצבית המוקד: הכי גרסינן צבית אצטינס וצבית הניאוצ היו עליות. בית אצטינס היא לשכת מפטמי הקטורת כדתנן בפ"ק דיומא (דף יח:): הוליכוהו לעליית בית אצטינס גבי כהן גדול ללמדו לשם הלכות חפינה שהיא אחת מעבודות קשות צצמקדש כדמפרש ציומא (דף מט:): ולפי שהיו אומנין על מעשה הקטרת נקראת על שם ומספקא לן ציומא צמקום עליית בית אצטינס היכן היא דאמרינן בפ"ק דיומא (דף יט.). שתי לשכות היו לכהן גדול לשכת פרהדרין ולשכת בית אצטינס אחת בצפון ואחת בצדום ולא ידענא אי לשכת פרהדרין בצפון ולשכת בית אצטינס בצדום או לשכת בית אצטינס בצפון ולשכת פרהדרין בצדום וסם היה כהן גדול ישן וציומא (דף ח:): מפרש למה נקרא כן: בית הניאוצ. לא שמעתי צו טעם למה נקרא כן: היו עליות. לשמירת

כהנים כריך עליות מקום גבוה כדנפקא לן בגמרא וילוו עליך וישרתוך וגזירת הכתוב היא ושמירת לוי לא היתה אלא למטה אכל השערים ולכך קרי ליה הפסוק ללויים שוערים במקרא לפי שלא היתה שמירתן אלא אכל השער והכהנים היו שומרין אותו בעליות על מקום גבוה כדרך שומרי עיר וכל שומרי עיר בין ביום בין בלילה לא היו יסנים. ועשרים וארבעה שומרים בעשרים וארבעה מקומות נפקא לן בגמ' שכריך לבית המקדש שהיו שומרים יום ולילה שלשה כהנים ועשרים ואחד בלויים ואפילו היו אותן עליות בנויות מקאתן בעזרה יכולים כהנים ליטב שם כשהיו עייפים דגגין ועליות לא נתקדשו כדאמרין בפסחים (דף פה:): ובעזרה אין אדם יכול ליטב דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד: והרובין שומרין שם. רובין קרי כהנים שלא הגיעו עדיין לעשות עבודה כגון פחותים מי"ג שנה כמו (שמואל א' ב') ויגדל הנער [ומתרגמינן] ורצא רביא ולפי שעדיין לא הגיעו לעשות עבודה (אין יכולין לעשותה) עבדינן להו שומרים שאותן שיכולין לעבוד אין רוצין לשמור ועוד הואיל ויכולין לעבוד אין אנו מניחין אותן לשמור: בית המוקד כיפה. בית המוקד פר"ח צפ"ק דיומא (דף טו: ד"ה ואחת) על שם שלא היה האש כזה משם לעולם מפני שהיו נוטלין האש לאורך המזבח דאמרין בתורת כהנים שמארה להביא מן ההדיוט שנאמר ונתנו בני אהרן [הכהנים] אש על המזבח אע"פ שהאש יורד מן השמים מארה להביא מן ההדיוט וביציאות השבת (שבת כ.) תנן ומאחזיזין את האור במדורת בית המוקד ערב שבת עם חשיכה דכהנים זריזין הם ולא אתו להבעיר ופירש רש"י להתחמם שם כהנים שהיו הולכים יחפים על גבי רלפת העזרה דאמרין בזבחים (דף כד.) הואיל וכלי שרת מקדשים ועזרה מקדשת מה מצינו בכלי שרת שלא יהא דבר חוצץ בין ידו לכלי התם נפקא לן מקרא אף עזרה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרלפה: כיפה. כלומר לשכת בית המוקד ע"ג לשכה של אבנים היתה ובשציל שהכהנים שומרים לשם בנארה ע"ג כיפה דשמירתן כריך לעשותה ע"ג מקום גבוה כדנ"ל מקרא ובית גדול היה וד' לשכות פתוחות לשם כדאמר לקמן ובמסכת מדות (דף לד.) ד' לשכות פתוחות לבית המוקד כקטוניות פתוחות לטרקלין כלומר כחדרים הפתוחות לבירה וע"י מעלות עולין מהלשכות שמה לבית המוקד ב' בקדש וב' בחול כלומר שתי הלשכות

הפתוחות לו' ז' מהם זנויות זקדש זבעזרה זב' זחול זהר זבית זבית המוקד זנוי חליו זקדש וחליו זחול זרחשי זפפשים קנים זפסיקין זין קדש לחול כדי שיזהרו זהנים ולא ינהגו זמקום קדש זנהג חול זא"ת כיון שעל זקום גזוה היה זנוי זית המוקד ז"כ הרי הוא חול זגגין ועליות לא נתקדשו תריץ הכיפה היתה שוה לקרקע עזרה לפיכך לא זטלה קדושת כיפה זכהאי גוונא סוגיא אחרת זפסחים (דף זה:): על אותה שמועה של גגין ועליות זאמר התם גגין ועליות לא נתקדשו זפרכינן מייתיבי החלונות ועווי החומה כלפנים זאמרינן זשלמא זחלונות זשכחת דקדושות זששוות לקרקע עזרה אלא עווי החומה היכי זשכחת לה זמתרלינן זבר שורא זירוש החומה קטנה לפנים זחומה גדולה והיא זמוכה ושוה לקרקע גזבה עזרה שקרקע עזרה הולך ועולה זמעלות זמה היו זשמשות זעזבית זרומית היא היתה לשכת טלה קרבן דשם נותנים הטלאים הזבוקרים זרומית מזרחית היא היתה לשכת עושי לחם הפנים מזרחית לפונית זבה גנזו זית זשמונאי אבני מזבח ששיקרום זלכי יון לפונית זעזבית זבה יורדים לבית הטבילה טמא יורד דרך אותה לשכה למעיין לטבול זבית המוקד היתה זלפון עזרה כדתניא זמסכת מדות (דף זד:): מוקף רובדין של אבן. רובדין כמו ילא והניחו על רובד רביעי שזיהכל (יומא דף זג:): והוא דבר הזולט זן החומה ולכך עשוין שזן הרובדין היו עולין ע"ג זטותיהן שהיו זתוך כניסת החומה כעין זטות: זקני זית אב ישנים שם. אותם שהיה להם לעבוד למחר היו ישנים זתוך כניסת החומה ולא ארובדין קאי דא"כ ה"ל למימר על גביהם זבגמרא מוכיח שלא על אלו הרובדין היו ישנים דקאמר איצטוותא דקא סלקי זבו לאיצטוותא זמוקף לאו דווקא אלא אותו זית המוקד שזנוי זחול היה מוקף רובדין של אבן כדי לעלות זמטות שהן זתוך החומה דזמקום חול היו ישנים ולא זמקום קדוש דרחשי זפפשין מזדילין זין קדש לחול כדי שלא ינהגו זקדש זנהג חול: זמפתחות [העזרה] זידם. כלומר זידי אותם זהנים לשם היו זונחות כל זמפתחות העזרה זמפרש זמסכת מדות (דף זד:): היכן היתה הנחתן זקום היה שם אמה על אמה זלשכת זית המוקד וזבלא של שיס זאותו זקום וזבעת היתה קבועה זמגביהן אותן ע"י אותן הטבעות הגיע זמן הנעילה הגביה את הטבלא זן הטבעות על ידי זבעת אי נמי ע"י אותן הטבעות

היתה הטבלא נטולה בארץ וכפרואין להגזיה מגזיהין אותה מן הטבעת נוטל את המפתחות מן השלשלת המפתחות נתונין תחת אותה טבלא בשלשלת ונעל הכהן בפנים שפרי עזרה וכן לוי ישן לו מבחוץ גמר מלנעול החזיר המפתחות למקומן תחת הטבלא ונתן עליו כסות שלו וישן על אותו טבלא: ופרי כהונה איש כסותו בארץ. פרי כהונה בחורים שהגיעו לעבודה איש כסותו בארץ כסות שלו בארץ שלא היה להם כניסה בחומה ומטות נמי לאו אורח ארעא לעיולי התם כדמפרש בגמ': ולא היו יסנים בצגדי קדש. בגמ' מפרש טעמא אלא פושטין ומקפלין אותן תחת ראשיהם לא כנגד ראשיהם: ומתכסים בכסות עלמן. בגדי חול: אירע קרי לאחד מהם. סדר מעשיהם מפרש: (רש"י)

א

-

כו

דף

במסיבה ההולכת לו תחת הבירה ונרות דולקין מכאן ומכאן עד שהוא מגיע לבית הטבילה ומדורה היתה שם ובית הכסא של כבוד זה היה כבודו מצאו נעול בידוע שיש שם אדם פתוח בידוע שאין שם אדם ירד וטבל עלה ונסתפג ונתחמם כנגד המדורה בא וישב לו אצל אחיו הכהנים עד שהיו שערים נפתחים יוצא והולך לו מי שהוא רוצה לתרום את המזבח משכים וטובל עד שלא יבא הממונה וכי באיזה שעה בא הממונה לא כל העתים שוות פעמים שהוא בא מקרות הגבר או סמוך לו מלפניו או מאחוריו הממונה בא ודפק עליהן והן פתחו לו אמר להן מי שטבל יבא ויפייס הפיסו מי שזכה זכה כו: **גמ'** מנא ה"מ אמר אביי יאמר קרא [במדבר ג-לח](#) והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שומרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל אמרי אין שימור בעלמא אשכחן דבעי כהנים ולוים שימור מיתו מתניתין קתני בשלשה מקומות הכהנים שומרים בבית המקדש והלוים בעשרים וא' מקום ואילו קרא כהנים ולוים בהדי הדדי כתיב אמרי הכי קאמר

והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה והדר הרן ובניו שומרי משמרת המקדש אהרן בחד מקום ובניו בשני מקומות ממאי מדכתיב והחונים וכתוב שומרים חונים לחוד ושומרים לחוד אימא כולהו בחד מקום לחודיה לא ס"ד מה משה בחד מקום לחודיה אף אהרן ובניו בחד מקום לחודיה רב אשי אמר מסיפיה דקרא [\[במדבר ג-לח\]](#) שומרים משמרת למשמרת:

פירוש במסובה. ראיתי בפירוני של ר' יעקב בר שמעון ז"ל בכל מדות מוכיח שמסובה הוא עמוד של בנין שעולין ויורדין בו ע"י גלגול: תחת הבירה. כי היכי דפליגי ר' יוחנן ור"ל בעלמא (יומא דף ב.) גבי בא ושרפו לפני הבירה ואיכא מאן דאמר כל המקדש כולו קרוי בירה שנאמר אל הבירה אשר הכינותי ואיכא מ"ד מקום יק בהר הבית ובירה שמו ה"נ פליגי הכא דלמ"ד כולו בית המקדש היה המחילה הולכת תחת בית המקדש וראשה אחד פתוח ללשכת בית המוקד של מקום חול וראשה האחד פתוח חוץ לעזרה אל מקום הטבילה ואפי' לרבי יוחנן דאמר מחילות שתחת היכל קדש ה"מ בפתוחות לקדש אבל פתוחות להו. הבית אין עליהן קדושת הר הבית וכן מוכח בזכ"ל לולין בסופו (פסחים דף פו.) ואף על פי שבנויות בקדש ולמ"ד מקום יק בהו. הבית ובירה שמו תחת אותו מקום המחילה נמשכת ולכך עשו מחילה למחילות לא נתקדשו וזב ובעל קרי משתלח לשתי מחנות חוץ לעזרה והר הבית: והנרות דולקות מכאן ומכאן. במחילה כדי להאיר לו: ומדורה היתה שם. במחילה סמוך לבית הטבילה אחר שטבל מתחמם שם: ובית הכסא של של כבור. וזהו כבודו לפי שיש בו פתח ואדם שנכנס שמה ימלאהו נעול סגור היה חוזר לאחוריו לפי שמבין שיש בו אדם: מלאו הפתח פתוח בידוע שאין בו אדם. ונכנס שם לעשות לרכיו: ירד. לבית הטבילה וטבל ועלה ונסתפג ונתחמם כנגד המדורה והא דתנן במס' מגילה (דף כ.) לא מזין ולא טובלין אלא ביום היינו בחייבי טבילה שצריכין ספירה כמו טמא מת או זב או מאורע וכשיגיע יום ז' וספר מקלתו יטבול דס"ד אמינא הואיל וליילה אחר היום מתחלת הלילה הוי שביעי קמ"ל דלענין טבילה עד דהוי יום דכתיב וספרה לה ז' ימים וימים ולא לילות ונדה ויולדת טבילתן בלילה שהרי כל ז' שלהן הן טמאים הילכך

ליל שמיני הן טובלין: בא וישב לו אלכל אחיו הכהנים. דאע"ג דעדיין אינו טהור עד שיעריב שמן דהא טבול יום הוא י"ל לחכמים לא הטריחוהו ללכת וללאת משם הואיל ולילה הוא עד שיאיר היום דהא דאמרינן טבול יום אל יכנס למחנה לוייה מדרבנן ומהכא יס להוכיח על אותה שמועה של יצמות (דף ז:): דהכי פירושן דאמרינן התם מאורע שחל שמיני שלו ערב הפסח וראה קריי בו ביום אמרו חכמים אף על פי שאין טבול יום אחר נכנס זה נכנס מוטב יבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת רבי יוחנן אמר דבר חורה אפילו עשה אין בו שנאמר ויעמוד יהושפט בחצר החדשה וגו' שחדשו בה דברים ואמרו טבול יום אל יכנס למחנה לוייה והכי פירושן דבר תורה ר' יוחנן לא לאפלוגי אתא אללא מפרש מילתא דתנא קמא קאמר הא דאמר ת"ק יבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה שאין בו כרת ה"ק מוטב יבא עשה שיש בו כרת פסח וידחה עשה דמדרבנן שאין בו כרת באיסורו ואגב דאירי בכרת נקט כרת והיינו דקא מפרש דבר תורה דאי ת"ק איירי באיסור שהוא מן התורה לא היה לו לר' יוחנן לומר כך דבר תורה דהא בהא איירי אללא הכי היה לו לומר א"ר יוחנן אפילו עשה אין בו אללא ודאי לפרושי מילתא. ת"ק אתא ועוד דמוכח בכתובות (דף ה.) דר' יוחנן לאו תנא הוא דאמרינן התם אמר רב נחמן אמר רב חתנים מן המנין ואין אבלים מן המנין מיתיבי חתנים ואבלים מן המנין נ תני' קרמית עליה דרב רב תנא הוא ופליג איתמר א"ר יצחק א"ר יוחנן חתנים מן המנין ואין אבלים מן המנין מיתיבי חתנים ואבלים מן המנין ומתח כי תניא ההיא בשורה ואם איתא דר' יוחנן נמי תנא הוא כי היכי דתריץ אליבא דרב רב תנא הוא ופליג היה לו לתרץ אליבא דר' יוחנן ר' יוחנן תנא הוא ופליג אללא ודאי לאו תנא הוא אי נמי אין להוכיח מכאן דאיכא למימר אותו חליה בחול לא היתה הכיפה שוה לקרקע הר הבית וקי"ל בפסחים (דף פה:): דגגין ועלויות לא נתקדשו ל"ס גגי עזרה ול"ס גגי ירושלים בקדושת ירושלים: עד שהשערים נפתחים. ללחות העזרה: יואל והולך לו. דהואיל ולא יעשה עבודה מה יעשה ל"ס אי נמי אגב חביבותא איקרי ועביד עבודה דומיא דהך דאמרינן בפ"ב דיומא (דף כד:): במה מפיסין רב ששת אומר בצגדי קדש דאי אמרת בצגדי חול אגב חביבותא מיקרי ועביד עבודה: יואל והולך לו. לביתו למלאכתו דמה יעשה

הואיל ולא יעבוד ולקמן נמי אומר שבשעת השתחואה בשעת הקטורת הוה ראש המעמד מעמיד את הטמאים בשער המזרח (ופליגי בה שער הניצוץ אותו הבנין היה בניו הבנין) ופליגי בה אמוראי בפסחים (דף פב:) חד אומר כדי (לפוש) שכניסת כל העם דרך שם שנקנסים לשם להשתחוות כדלקמן ויודעים שמפני הטומאה הם חדלים ליכנס שם ואלו הטמאים יזהרו לבלתי לטמאות עוד וחד אמר משום חסד שלא יחשידום שמפני מלאכתם הם חדלים ליכנס שם לעבוד עבודה ומעמידם אותם שם כדי שיראו אותם בני אדם ויודעים שמחמת טומאה הם חדלים ולא יאמרו מחמת מלאכה הוא דאם היו שבים לביתם יאמרו העולם מפני ביטול מלאכתם הם שבים: מי שהוא רוצה לתרום את המזבח. כל אותם שרוצים לתרום היו משכימים ושנים וג' בני אדם אין תורמין כי אחד הוא תורם אלא מטילין גורל עי שצא גורל לידו הוא תורם ובסוף מתני' מפרש כיצד תורם את המזבח הילכך קתני מי שרוצה לתרום את המזבח כהנים שרוצים כל אחד ואחד לתרום את המזבח היה מכין את עצמו וטבל קודם שיצא הממונה על הפייסות ומפרש ביומא מה היה שמו ואמרין במסכת יומא (דף ל.) דאין אדם נכנס לעזרה אפילו טהור עד שיטבול ומפרש התם טעמא: וכי באיזו שעה ממונה. שאל ואח"כ משיב כלומר אנכי מפרש: לא כל העתים שוות פעמים שהוא צא מקרות הגבר. תרנגול בשליש הל. לה לאחר חרות או סמוך לו בין מלפניו בין מלאחריו פעמים קודם פעמים אחר כך לא היה קבע בדבר אבל באמצע הלילה לא יבא: הממונה. על הפייס: בא. מביתו ודפק עליהם בין על שערי הר הבית בין על שערי בית המוקד הפתוח להר הבית והם פותחים לו: אמר להם. לכהנים שצאתו בית אב מי שטבל והכין עצמו לתרומת המזבח יבא ופייס בכאן בחצי בית המוקד הבנוי בקדש דאין מפילים פייס אלא בעזרה במקום הקדש דבעינן בית אלהים נהלך ברגש כדמפדש במסכת יומא (דף כה.) והפיסו בחצי בית המוקד המקודש: זכה מי שזכה. ואף על גב דשאר פייסות היו בלשכת הגזית כדמפרש ביומא (דף כה.) התם היינו טעמא מפני שאותם כהנים שהיו בעזרה היו קרובים ללשכת הגזית כיון דלשכת הגזית מקרבתו להתם הוי מפייסי אבל הכא כיון דהוה בבית המוקד שעדיין לא ירדו לעזרה ואיכא נמי בבית המוקד

מקום מקודש הוּוּ מפייסי התם ובעזרה א"א לפייס דאין נכון לעמוד בעזרה בלא
מאנפת כדאמר לקמן (דף ל) הממונה בא ונוטל מאנפת של א' ויודעין כולם שממנו
פייס מתחיל א"נ מקום דהוי קיימי בכליאר מסובב אי אפשר דהוּוּ אחוריהם
לצית ולקמן לאחר שפייס את סדר תרומת הדשן והגיע זמן עבודת יום שחיטה
קתני וירדו להם ללשכת הגזית וטעמא כאשר פירשתי שאותו מקום קרוב להם
יותר להפייס: גמ' מנא הני מילי. כלומר מנלן מן הפסוק דבעינן ג' שומרים: אמר
קרא והחונים לפני המשכן משה ואהרן ובניו שומרי משמרת הקדש. אהרן ובניו
הרי ג' שומרים ולבסוף פריך ואימא כולהו בחד מקום ומתרג' ליה: אמרי אין
שימור בעלמא אשכחן דבעי ומיהו מתני' קתני בג' מקומות כהנים שומרים.
פשיטא דשימור בעי כדכתיב קרא מיהו אהרן ובניו שומרי משמרת הקדש. אהרן ובניו
דבשלמה מקומות היו כהנים לפני לוי שיהי הפסוק משמע דבהדי הדרי הוּוּ
דמשה חשיב בהדי כהנים: אמרי והחונים לפני המשכן קדמה מזרחה משה ואהרן
ובניו שומרי משמרת הקדש. כלומר ודאי קרא לא חשיב משה בהדי כהנים ותדע
לך מדכתיב החונים בראש הפסוק ש"מ הכי מדריש החונים לפני המשכן קדמה
משה ואהרן ובניו שומרים דאם הוּוּ משה עמהן היה לו לכתוב לפני המשכן קדמה
משה ואהרן ובניו שומרי משמרת דכולהו כי הדרי הוּוּ: ואימא כולהו בתו מקום.
כל שמירת כהנים בחד מקום גזירת המקום הוא שיהא נ' כהנים שומרים יחד
שמירה אחת: לא ס"ד כמשה. כלומר ממשה אתה יכול ללמוד שיהי שמירת
כהנים הוקשה לשמירת משה לומר לך מה משה בחד מקום שהוא לא הוּוּ שומר
עמהם כך אהרן ובניו כל אחד בשמירתו לבדו: רב אשי אמר מסיפיה דקרא. יכול
אתה בקל להבין דבעינן ג' מקומות כהנים וכתיב שומרי משמרת למשמרת הרבה
שמירות ואי בחד מקום הוּוּ כולהו א"כ לא הוּוּ אלא שמירה אחת: (רש"י)

פירוש מגזבה גביהי כעליות. משום הכי בעי דפסיטא ליה להש"ס דשמירת כהנים הם בגזבה כדבעינן לפרושי לקמן מקרא משום הכי בעי עליות ממש הווי כל עליות שבהש"ס שהבית תחתיה לשום תשמיש הוא נעשה להבית אבל הכא אפילו בלא תשמיש דלמטה היו כריכים להיות בגזבה משום הכי קא בעי עליות ממש ותשמיש למטה כדרך עליות שהתשמיש למטה בבית: או דלמא. לא היו כריכים למטה בבית אלא לשמירת כהנים בעבור תהיה בגזבה משום הכי בנאום על גבי מקום גזבה שבעזרה או על גבי עמודים אבל עליות תשמיש לא שיהא תשמיש למטה: ת"ש שצ'פון שער כו'. משנה היא במסכת מדות ורישא דמשנה הכי איתא ז' שערים הווי בעזרה שפתוחים לעזרה שלשה בצפון ושלשה בדרום ואחד במזרח דרך כניסה לעזרה שצדדרום שער הדלק על דרך אותו שער מביאין עאים למזבח ושני לו שער הבכורות דרך אותו שער מביאין בכורות למזבח שלישי לו שער המים ע"ג אותו שער נעשה כמין חקיקה אמה על אמה צרום שלש אמות והמשיכון לתוכן מעין עיטם וכן מפורש ביומא (דף לא.) זה בית הטבילה שהזכרנו למעלה דחד היה על גבי שער ואותו בית הטבילה הו' בארץ דהרבה בתי טבילה הווי לצורך כהנים שצמזרח שער ניקנור שם האיש שעשה אותו שער ניקנור שמו ודרך אותו שער נכנסים לעזרה ושתי לשכות היו לו אחת מימינו ואחת משמאלו אחת לשכת פנחס המלביש ואחת לשכת עושי חביתין שמתקנין שם מנחות הנכנסות במחבת וגאפות שמה שצ'פון שער הנילוץ אותו בנין היה בנוי בעזרה ועליות לא נתקדשו ופתח של בית הנילוץ היה פתוח לחול להר הבית מדקתני ופתח היה לו לחול אלמא בעזרה היה מקלח הבנין: כמין אכסדרא היה. אותו בית למטה פרוכה מרוח אחת כאכסדרא דבי רב שפרוכה מרוח אחת א"נ בכל לדדין היא פי. וכה כסתם אכסדרות שפרוכות. מכל דל והבנין של מעלה בנוי על גבי עמודים: שהכהנים שומרים למעלה ולוים למטון. כלומר לכך עשאום על גבי אכסדרא לפי שצורך שמירת כהנים כריכה להיות בגזבה אבל לויים ששומרים כמו כן מן הפסוק כדלקמן אין כריכין להיות שמירתן למעלה אלא למטה ואגב דלריך לו לומר

ששמירת כהנים כריכה שמהא למעלה פירש דלויס לא בעי למעלן אלא למטון. למעלן למטון גרסי' ושמירת לויס אינה מוסבת על בנין אכסדרא אלא לימדך שאע"פ ששמירת כהנים כריכה שמהא למעלה מ"מ שמירתן של לויס לא בעי למעלן אלא למטון כלומר כל מקום שמירתן למטה ותדע לך דשמירת לויס לא היתה באכסדרא אלא לימדך זו כדקא חשיב במסכת מדות וגם לקמן הש"ס מיייתי לה אגב גררא בג' מקומות הכהנים שומרים כו' והלויס בכ' ואחד מקיים דקא חשיב להו ולא חשיב שמירה זו שלויס יהו שומרים באכסדרא זו למטה מהכהנים דקא חשיב חמשה על חמשה שערי הר הבית ארבעה על ד' פנותיו מצפנים ה' על חמשה שערי עזרה ד' על ד' פנותיו מצחוץ ולקמן מפרש אמאי אלו מצפנים ואלו מצחוץ אחד בלשכת הקרבן באותה לשכה נותנין קרבנות המבוקרים והוא חוץ לעזרה ושער היה לה ואחד בלשכת פרוכת שם היו נסים אורגות את הפרוכת ואחד בלשכת אחורי בית הכפורת ואם איתא דלויס שומרים באכסדרא א"כ הו להו עשרים ותרי לקמן מוכח דאמרינן לקמן תרי מינייהו לא בעו שימור ועל מקומו אפרש: מנא ה"מ דכהנים שומרים מלמעלן ולויס מלמטון. כלומר שהלויס בשמירתן ואין שמירתם בגובה כמו לכהנים: דת"ר וילוו עליך וישרתוך בעבודתך הכתוב מדבר. כלומר בעבודתך דהיינו שמירה שהן שומרים כמו כן בא הכתוב ולימד וילוו שטפלין לך בשמירתן שאינן שומרינן בגובה כמותך: אתה אומר בעבודתך. כאשר פירשתי: או אינו אלא בעבודתם. כלומר שהיו שומרים ונושאי' בכתף ומאי וילוו עליך וישרתוך הכי קאמר ויתחברו עליך וישרתוך בני לויס שהיו נושאים בכתף המשכן וכל כליו והאי וילוו שאתה עושה עיקר עבודה דהיינו עבודת מזבח והם ישרתוך שיהו נושאים המשכן בנסיעתן: כשהוא אומר. צבני לוי ושמרו את המשכן לכל כליו ולכל עבודתו דעבודתן של לויס היא משאם: הא מה אני מקיים וילוו עליך וישרתוך בעבודתך הכתוב מדבר. ולימדך הכתוב שיהו לויס טפלים בשמירתך כהנים למעלן ולויס למטון מ"ר: וחד שימור הוא דהוה ליה לבית המוקד ורמינהי ב' שערים היו לו לבית המוקד. הצנוי על גבי כיפה אחד פתוח לחול להר הבית ואחד פתוח לעזרה בחליו הצנוי בקדש ומדהו שני שערים אלמא הו שני שומרים לכלל שער ושער הו שומר ובלבד שימשך כניסה

ויציאה ואף על גב דאמרין לשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול לשפת בית המוקד הואיל והוא ליה שני שערים אחד בקדש ואחד בחול הבנוי לקדש נמשך אחר פתחו והבנוי בחול נמשך אחר פתחו וכן מוכח ביומא (דף כה.) גבי לשכת הגזית דאמרין דחליה בקדש וחליה בחול ואמרין שמע מינה שני פתחים היו לה אחד פתוח לקדש ואחד פתוח לחול דאי סלקא דעתך פתח אחד היה לה ולקדש היה פתוח זקן היה יושב במערבה מי איכא והאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד [בלבד] ואי סלקא דעתך לחול היה פתוח ופתח אחר לא היה לו והאמר מר לשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול תוכן חול ואנן בעינן פיים במקום מוקד שנאמר בבית אלהים נהלך ברגש אלא שמע מינה שני פתחים היו לה אחד פתוח לחול ואחד פתוח לקדש: א"ר יהודה. סיומא דהיא משנה היא בזו שנכנסין בו לעזרה פשפש קטן היה לה פתח קטן בתוך שער שבו נכנסים לבלוש את העזרה כלילה קודם תרומת הדשן לפי שאינם רוצים לפתוח שערי עזרה עד זמן עבודת תמיד שהוא יום וכן מוכח במתניתין לאחר שהפיסו על תרומת הדשן ללשם בבית המוקד היו מפיסין נטל את המפתח ופתח את הפשפש ונכנס לעזרה נכנסו אחריו כו' עד שהיו מגיעים כו' הכל שלום ומתני' דתמיד אליבא דר' יהודה דמדות: אמר אביי כיון דגבי הדדי קיימי. זה כנגד זה אי נמי דסמיכי אהדדי: דוי להכא דוי להכא. בחד שומר סגי דוי רואה כמו חזיא דהוי דוי למערב (שבת 77 לה.): רובדין מאי ניהו גיזרתא דאינטוואתא דסלקי בה לאינטוואתא. שעולין על ידם למטות שהן בחימה כעין מטות וקא סלקא דעתך דלאחר. שנבנו בחומה חלקו את האזנים ועשו כמין אינטוואות ומשום הכי פריך ומי פלגי אזנים והא כתיב והבית בהבנותו אבן שלימה מסע נבנה: אמר אביי דמתקנו ומייתן מעיקרא. קודם שיבאו האזנים בעזרה היו מתקנות ע"י ברזל ומייתי אזנים גדולות ואזנים דקות כדכתיב בקרא (מלכים א ז) דהכי היו עושים אבני עשר אמות ואבני ח' אמות ואבני י' אמות אותן שתי אמות שכולטות לאורך אינטוואות הן בולטות וחוז' לעזרה מותר לחותכן ולהשוותן בברזל אבל משבאו לעזרה אסור להניף עליהם ברזל והא דכתיב (סם ו) ומקבות והגרזן וכל כלי ברזל לא נשמע [בבית] בהבנותו היינו בעזרה אבל חו' לעזרה לא היינו דקמתרץ דמתקני

ומייתי מעיקרא כן מוכח במכילתא לאמרי התם לא תבנה אתהן גזית זו אי אתה
בונה גזית אבל אתה בונה גזית בהיכל וצבית קדשי קדשים הא מה אני מקיים
ומקבות והגרזן וכל כלי ברזל וכו' צבית אינו נשמע אבל בחוץ נשמע כי חרצך
הנפת עליה ותחלליה ר' שמעון בן אלעזר אומר המזבח נברא להאריך ימיו של
אדם והברזל נברא לקרס אינו דין שיבא מקרע על המאריך: ואמאי לעיילי
מטות. אמאי יסנים על גבי החומה נעילו מטות: התם קרי להו רובים. ורובים
שומרים קס והכא קרי להו פרחי כהונה: (רש"י)

בית אבטינס ובית הניצוץ איבעיא להו עליות ממש הו או דלמא דהו
מגבה גביהי כעליות תא שמע דתנן שב צפון שער הניצוץ וכמין אכסדרה
היה ועליה בנויה על גבה שהכהנים שומרים מלמעלה הלויים מלמטה
פתח היה לו לחול מנא הני מילי דתנו רבנן וילוו עליך וישרתוך בעבודתך
הכתוב מדבר אתה אומר בעבודתך הכתוב מדבר או אינו אלא בעבודתם
כשהוא אומר ונלוו עליך ושמרו לכל כליו ולכל עבודתו הרי בעבודתם
אמור הא מה אני מקיים וילוו עליך וישרתוך בעבודתך הכתוב מדבר הא
כיצד הכהנים שומרים מלמעלה ולויים מלמטה בית המוקד כיפה ובית
גדול היה וחד שימור הוא דהוה ליה לבית המוקד ורמינהי שני שערים
היו בבית המוקד אחד פתוח לחיל ואחד פתוח לעזרה אמר רבי יהודה:
בזה שנכנסים לעזרה פשפש קטן היה לו שבו נכנסים לבלוש את העזרה
אמר אביי: כיון דגבי הדדי הו קיימי סגי להו בחד שומר דוי להכא ודוי
להכא מוקף רובדין של אבן רובדין מאי ניהו גזרתא דאצטבתא דסלקי
בהו לאצטבתא ומי הו מיפלגי אבנים אבן שלמה אמר אביי: דמתקני
ומייתי מעיקרא אבני זוטרותא ואבני רברבתא כדכתיב [\[מלכים א-ז-י\]](#) אבני
עשר אמות ואבני שמונה אמות: זקני ממש הו או דלמא דהו גביהי
מגבה כעליות תא שמע דתנן שבצפון שער הניצוץ כמין אכסדרה היה
ועלייה בנוי על גבה שהכהנים שומרים מלמעלה והלויים מלמטה ופתח
היה לו לחול מנא הני מילי דתנו רבנן [\[במדבר יח-ב\]](#) וילוו עליך וישרתוך
בעבודתך הכתוב מדבר אתה אומר בעבודתך הכתוב מדבר או אינו אלא
בעבודתם כשהוא אומר [\[במדבר יח-ד\]](#) ונלוו עליך ושמרו לכל כליו ולכל
עבודתו הרי בעבודתם אמור הא מה אני מקיים וילוו עליך וישרתוך
בעבודתך הכתוב מדבר הא כיצד כהנים שומרים מלמעלה ולויים מלמטה
בית המוקד כיפה ובית גדול היה וחד שומר הוא דהוה בבית המוקד

ורמינהי שני שערים היו בבית המוקד אחד פתוח לחיל ואחד פתוח לעזרה
א"ר יהודה בזה שנכנסין לעזרה פשפש קטן היה לו שבו נכנסין לבלוש
העזרה אמר אביי כיון דגבי הררי הוו קיימי סגי להו בחד שומר דוי להכא
ודוי להכא מוקף רובדין של אבן רובדין מאי ניהו גזרתא דאצטבתא
דסלקי בהו לאצטבתא ומי הוו מיפלגי אבנים והכתיב [{מלכים א ו-ז}](#)
והבית בהבנותו אבן שלמה וגו' אמר אביי דמתקני ומייתי מעיקרא אבני
זוטרתא ואבני רברבתא כדכתיב אבני עשר אמות ואבני שמונה אמות:
זקני בית אב ישנים שם: ואמאי לעיילי מטות אמר אביי לאו אורח ארעא
לעיולי מטות לבית המקדש: פרחי כהונה איש כסותו בארץ: אמאי התם
קרי להו רובים הכא קרי להו

א

-

כז

דף

פרחי כהונה אמרי אין התם דלא מטו למעבד עבודה קרי להו רובים הכא
דמטו להו למעבד עבודה קרי להו פרחי תנן התם בשלשה מקומות
הכהנים שומרים בבית המקדש בבית אבטינס ובבית הניצוץ ובבית
המוקד והלויים בכ"א מקומות ה' על ה' שערי הר הבית ד' על ד' פנותיו
מבפנים ה' על ה' שערי עזרה וד' על ד' פנותיו מבחוץ אחד בלשכת הקרבן
ואחד בלשכת הפרוכת ואחד אחורי בית הכפורת מנה"מ אמר רב יהודה
מסורא ואמרי לה במתניתא תנא דכתיב [{דברי הימים א כו-ז}](#) למזרח
הלויים ששה לצפונה לויים ארבעה לנגבה לויים ארבעה ולאסופים שנים
שנים לפרבר למערב ארבעה למסלה שנים לפרבר אמרי הני כ"ד הוו אמר
אביי ה"ק לאסופים שנים (ב') אכתי עשרין ותרי הוו היאך דפרבר חד הוה
ואחרינא בצוותא הוא דאזיל ויתיב גביה משום דקאי אבראי מאי לפרבר
אמר רבה בר רב שילא כמ"ד כלפי בר ואב"א לעולם כ"ד כדכתיב תלתא
מינייהו דכהנים ועשרין וחד דלויים והא הכא לויים הוא דכתיב כר' יהושע
בן לוי דאמר ריב"ל בכ"ד מקומות נקראו כהנים לויים וזה אחד מהן
[{יחזקאל מד-טו}](#) והכהנים הלויים בני צדוק: חמשה על חמשה שערי הר

הבית וארבעה על ארבעה פנותיו מתוכו ה' על ה' שערי עזרה וארבעה על ארבעה פנותיו מבחוץ מאי שנא הר הבית דעבדין מתוכו ומאי שנא עזרה דעבדין מבחוץ אמרי הר הבית דאי תמה ובעי מיתב יתיב אמרינן מתוכו עזרה דאי תמה ובעי למיתב לא מצי יתיב דאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד אמרינן מבחוץ אמר מר ה' על ה' שערי עזרה וה' שערים הוא דהוי בעזרה ורמינהי ז' שערים היו בעזרה ג' בצפון וג' בדרום ואחד במזרח אמר אביי תרי מינייהו לא צריכי שימור רבא אמר תנאי היא דתניא אין פוחתין מיי"ג גזברין ומז' אמרכלין ר' נתן אומר אין פוחתין מיי"ג גזברין כנגד י"ג שערים דל חמשה דהר הבית פשו להו תמניא דעזרה אלמא איכא תנא דאמר תמניא הוו ואיכא תנא דאמר שבעה ואיכא תנא דאמר חמשה הוו: לא היו ישנים בבגדי קדש כו': שינה הוא דלא אבל הילוך מהלכים שמעת מינה בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן אמרי הוא הדין דאפילו הילוך נמי לא והא דקתני לא היו ישנים משום דבעי למיתנא סיפא אלא פושטין ומקפלין ומניחין אותן תחת ראשיהן קתני רישא נמי לא היו ישנים והא גופה קא קשיא ומניחין אותן תחת ראשיהן ש"מ בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם אימא נגד ראשיהם אמר רב פפא שמע מינה תפילין מן הצד שריין ולא חיישינן דלמא מיגנדר ונפיל עלייהו ה"נ מסתברא דכנגד ראשיהן דאי אמרת תחת ראשיהן נהי דניתנו ליהנות בהן תיפוק ליה משום איסורא דכלאים

פירוש אמרי התם. גבי שמירה ללא מטו למעבד עבודה שלא הגיעו לעשות עבודה כגון פחותים מיי"ג שנה קרי להו רוצים כלומר נערים הכא דמטו למיעבד עבודה שכל אותם שישנים שם צבית המוקד ראויין לעבודה דבצביל כך הם ישנים שם כדי שיהיו מזומנים למחר לעבודה ציוס עבודתם דכל משמרה מתחלקת לו' צתי אבות כנגד ששת ימי שבעה וצבצת עובדין כולן ביחד וחולקין ביחד קרי להם פרחי צחורים שלא הגיעו עדיין לכלל זקנה: תנן התם. צמס' מדות (דף לד.): והלויים צכ"א מקומות ה' על ה' שערי הר הבית. ה' שערים שהיו לו להר הבית דתנן צמסכת מדות: איבעה על ארבעה פנותיו מצפנים. פנות אנגל"ץ למקום שכלה החומה ומתחלת חומה: ה' על ה' שערים. שהיו לו ולקמן פריך משבעה שערים שהיו לעזרה דתנן צמסכת מדות (קס) ומסיק לה שפיר: וארבעה על ארבעה מבחוץ. [מבחוץ] קאי צין אשערים צין אפנות ולקמן מפרש מאי שנא: הר

הבית היה ה' מאות אמה על ה' מאות אמה ובכלל אותו חשבון היה חשבון העזרה מאה ושלשים וחמשה על אורך מאה ושבעה ושמונים ובמסכת מדות מפרש היכי הוה הר הבית חמש מאות אמה על ה' מאות אמה רובו מן הדרום שני לו מן המזרח שלישי לו מן הצפון ומיעוטו מן המערב והכי פירשו העזרה היתה באמצע הר הבית אלא שלא היתה ממוצעת מכל וכל דרוב הר הבית בדרומו של עזרה שני לו מן המזרח כלומר הר הבית מתמעט מכל כדליו דרובו היה בדרום עזרה ושני פחות היה בו אלא מזרח ועוד שלישי פחות מן הצפון ועוד פחות מן המערב אחורי בית קדש הקדשים: מנח הגי מילי. דבעינן כ"א שומרים בכ"א מקומות: במתני' תנא למזרח הלויים ששה לצפונה לויים ד' לנגבה לויים ד' וגו'. קרא במשכן כתיב בימי דוד בדברי הימים וקא מני קרא את השומרים שהיו שומרים את המשכן ובקרא לא נחית למנין כהנים ומדחשיב לויים כ"א ללמדנו שבכ"א מקומות היו דאי בחד מקום היה מיירי אמאי בכל מזרח ששה בתרי סגי ומשום לוותא בחד מקום הוי שומרים אלא ודאי ה"ק למזרח לויים כריך ששה (וכולה) מקומות וכן כולהו: אמרי הגי כ"ד הו אמר אביי ה"ק ולאסופים שנים. כלומר קרא דקא חשיב שנים שנים בשביל סוף פסוק כפל את לשונו כאדם המדבר וכופל את לשונו וה"ק וללשכות התוספות במשכן שנים שנים יהיו בכל עת אחר כך הוא אומר לפרצר למערב ד' למסלה שנים לפרצר ומעיקרא כשהקשה הש"ס כ"ד הו היה סבור שנים לא לשון כפל אלא דוקא ומתרג' דודאי לאו דוקא הם דא"כ היה לו לכתוב ארבעה ולמה יכתוב שנים שנים אלא ודאי כפל לשון כמו שפירשתי: ואכתי כ"ב היו היאך לפרצר חד הוא אידך משום לוותא הוא לאזיל יתיב גביה. אבל למערב לפרצר ד' ללא בעי לוות שהרי ארבעה הן באותה רוח ואין כל אחד כריך ללוות שהרי חזירו שומר באותו דל אבל הכא אותן שנים דקחשיב קרא האחד בשביל לוות שולי"ץ בלע"ז: כמ"ד כלפי בר: ואיבעית אימא. קרא דקחשיב ב' ב' דוקא כתיב ולא כפל לשון וגם שנים לפרצר: ותלתא דכהנים. והשאר של לויים ויותר משלשה לא מצינו לרבוויי גבי כהנים ללא מצינו בכהנים יותר מג' שמירות דכתיב שומרי משמרת למשמרת: [בכ"ד מקומות כו']. וילמוד סתום מן המפורש: וזה אחד מהן. זה מפורש מכולן לכך נקיט ליה במילתיה: מ"ש הר הבית דעבדינן

שמירתן מתוכן . בין אפנות בין אשערים: ומ"ש עזרה לעבדין שמירתן מבחוץ.
בין אשערים בין אפנות עזרה: דאי תמה. כלומר היה עייף מלעמוד לא מאי יתיב:
לומר מר כו' עבדין מבחוץ. דאי הו מתוכן לא מאי יתבי וא"א לעמוד כל היום:
אמר אביי תרי מינייהו לא בעי שימור. לויס דהא כהנים בג' שמרי להו ומה ניהו
שער בית המוקד ושער בית הנילוץ וכתשבוזן הז' שערים קא חשיב להו מתני'
דמדות (שם): ומז' אמרכליון. שרי הכל כלומר ממונין אף על הגזברין: ר' נתן
אומר אין פוחתין מי"ג גזברין כנגד י"ג שערים. גזברין הם השוערים וזהו הלשון
נמי איכא בספרי וכו' ור' נתן היא ופרושי קא מפרש לה למה היו י"ג ואותם ב'
שערים דהוה צבית המוקד חשבי להו כחד הואיל וגבי הדדי הו קיימי אלמא
איכא מ"ד תמניא הו ולדידיה קרא דוקא כלויס כתיב ולא ככהנים: אלמא איכא
למ"ד תמניא הו. ותלתא תנאי נינהו: שינה הוא דלא. שמה יפיח בהן וגנאי הוא
לכגדי קדש: אבל הילוך מהלכין בהן. אפילו שלא בשעת עבודה: ש"מ כגדי כהונה
ניתנו ליהנות בהן. שע"מ שיהנו בהן אפילו שלא בשעת עבודה הקדישום מתחלה
ותנאי ב"ד הוא ופלוגתא היא במסכת יומא (דף סט.): הוא הדין לאפילו הילוך
נמי אסור והא דקתני לא היו ישנים משום דבעי למתני סיפא אבל פושטין כו'.
איירי באיסור שינה: ש"מ כגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן. מדקתני תחת ראשיהן:
אלא אימא נגד ראשיהן. . [אלא ראשיהן]: אמר רב פפא ש"מ תפלין מן האל שריין
ולא חיישינן דילמא מיגנדר ונפל עלייהו. כלומר מדשרינן איסורא דאורייתא דהיינו
כגדי קדש לאסור ליהנות בהן שלא בשעת עבודה ואף על פי כן שרינן ליה להניח
תחת מראשותיו שלא כנגד ראשו ולא גזרינן שלא יתגלגלו ויבואו כנגד ראשו ונמא
מועל וצא לידי איסורא דאורייתא שמע מינה תפלין מן האל מותר להניח בין כר
לכסת שלא כנגד ראשו ולא חיישינן דילמא מיגנדר ונפיל עליהן והוי איסורא
דרבנן דדמי לבזיון שיהא ראשו מונח על התפלין כלומר מדשרי דבר שיוכל לבא
לידי איסור דאורייתא כ"ש דאית: לן למישרי איסור שאין יכול לבא אלל לידי
איסור דרבנן: ה"נ מסתברא דכנגד ראשיהן. קחשיב דאי ס"ד תחת ממש נהי
דניתנו ליהנות בהן ומש"ה מותר לישן בזמן שהן תחת ראשו ואיסור שמה יפיח
בהן לא הוי אלל בזמן שהו לבוש לאז הוא גנאי אבל אם הן בין כר לכסת ליכא

מביא את האדם לידי ירקון א"ל רב לחייה בריה וכן א"ל רב הונא לרבה בריה חשיך תקין נפשך וקדים תקין נפשך כי היכי דלא תרחק תוב וגלי כסי וקום שטוף ושתי [שטוף] ואחית וכשאתה שותה מים שפוך מהן ואח"כ תן לתלמידך כדתניא לא ישתה אדם מים ויתן לתלמידו אלא אם כן שפך ההן ומעשה באחד ששתה מים ולא שפך מהן ונתן לתלמידו ואותו תלמיד איסטניס היה ולא רצה לשתות ומת בצמא באותה שעה אמרו לא ישתה אדם מים ויתן לתלמידו אא"כ שפך מהן רב אשי אמר הילכך האי תלמידא דשפיך קמי רביה לית ביה משום אפקירותא כל מילי לא תיפלוט באפי רבך בר מקרא ודייסא דכפתילה של אבר דמו תנן התם איש הר הבית היה מחזר על כל משמר ומשמר ואבוקות דולקות לפניו וכל משמר שאינו עומד וא"ל איש הר הבית

פירוש הניחא למ"ד אצנטו של כ"ג לא זהו אצנטו של כהן הדיוט. אצנטו של כ"ג בְּשָׂאָר ימות הסנה לדברי הכל של כללאים לא זהו אצנטו של כהן הדיוט דאוחו של כ"ג הוה דכללאים ושל הדיוט לא הוה דכללאים שפיר: אלא למ"ד זהו אצנטו של כהן הדיוט. נמי היה דכללאים כמו של כ"ג מאי איכא למימר: וכי תימא כללאים כלבישה והעלאה הוא דאסור אצל מימד תותיה שרי. מותר להציעו ולישן על גביו: שמה תיכרך נימא על בשרו. ונתחמם ופסיק רישא הוא ובגד שארוג בו כללאים מלך שני אפילו מלך האחד אסור ליהנות ממנו דכולו הוה דכללאים ואסור לישן עליהם חומרם דכללאים הוא ומסתמא הכא לא התירו הואיל ולא לאורד עבודה הוא: אלא ש"מ נגד ראשיהן. וכיון שלא כנגד ראשיהן היו נתונים ליכא חומרם דכללאים דכולי האי לא מחמרינן שיס היכר לדבר ולא אתו לידי איסורא: ואיבעית אימא באתון שאין בהו כללאים. לא תימא ה"נ מסתברא דאי נתנו ליהנות בהן משום כללאים ליכא דבהנך דלית בהו כללאים קאמר דמניחין תחת ראשיהן ובסדר יומא צפרק צא לו (דף סט.) לא גרסינן להאי ואיבעית אימא: רב אשי אמר בגדי כהונה קשין. ואין מחממין ואנן צעינן העלאה דומיא דלבישה דאית בהו הגאה הילכך אי לאו הכי משום דלא ניתנו ליהנות בהן משום כללאים ליכא למיחש: נמטא. פלטר: גמדא. קשה: דנרש. מקום: שריא. דקשה הוא ואינו מחמם ובפרק צא לו ציומא פירש הרב רבינו ש"י פי' אחר ואינו נראה דפי' תפלין מן

הגד שריין ולא חיישינן שמא יפיח בהן דשמא יפיח בהן לא שייך אלא בשעה שהוא לבוש בהם ותדע מדקא פריך נהי דניתנו ליהנות בהו ותיפוק ליה משום איסורא דכלאים היה לו להקשות נהי דניתנו ליהנות בהן תיפוק ליה משום שמא יפיח הואיל ואיסור שמא יפיח הוא אס הם כנגד ראשו ובסוף יומא אין כתוב בספרים ולא חיישינן דילמא מיגגדר ונפיל עלייהו לכך פירשו הרב משום איסור שמא יפיח בהם והשתא לפי פירוש מורי אחיא שמעתא שפיר דהכי פירושו ש"מ מדקא שרינן איסור דאורייתא כלומר דבר שיוכל לבא לידי איסורא דאורייתא כ"ף דאית למישרי דבר שאינו יכול לבא אלא לידי איסורא דרבנן דאם באו תפלין כנגד ראשו אין כאן אלא משום בזיון וביומא (שם) מוכיחים מבדייתא אחת שמביא הש"ס לשם דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן: במחילה ההולכת מסייע ליה לר' יוחנן דא"ר יוחנן מחילות לא נתקדשו. מש"ה תיקנו לו מחילות לצאת דרך שם ובפסחים בפרק כיאל לולין (דף פו.) בסופו מוכיח דהא דא"ר יוחנן מחילות לא נתקדשו ה"מ במחילות שתחת הר הבית אצל מחילות שתחת עזרה אס הם פתוחין לעזרה נתקדשו בקדושת עזרה ואס הם פתוחין להר הבית לא נתקדשו כלום אפילו בקדושת הר הבית ומותר לזב ולבעל קרי ליכנס לשם הילכך עשו הכא מחילה ופתוחה להר הבית לחצר בית המוקד הבנוי בהר הבית לצאת לו לבעל קרי דרך שם למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כדפרישית במתני': ובעל קרי משתלח. הני תרי מיילי שמעינהו מרביה כי הדדי אמרינהו: חוץ לשתי מחנות גרם וכן מוכח באלו דברים (פסחים סז:) דאמר התם זב וכל זב לרבות בעל קרי וזב משתלח חוץ לשתי מחנות מאורע חוץ לג' ואמרינן התם מסייע ליה לר' יוחנן דאמר רבי יוחנן כו': רב ספרא הוה יתיב בבית הכסא. ולא הוה ביה בפתח דלת אלא זה היה מנהגו אדם שרואה ליכנס שם היה נוחר ואם היה שם אדם היה נותר כנגדו וזה חוזר לאחוריו ורב ספרא לא עשה כן אלא רבי אבא נחר ואמר לו רב ספרא ליעול מר והיה לו לנחור כנגדו לכך השיב לו רבי אבא לאחר שיאלא משם: ע"כ לא סליקת לשעיר וגמרת מיילי דשעיר. כלומר עדיין לא עלית לשם ואתה מתנהג במעשיהם שאינך לנוע כמותם אצל פרסיים לנועים הם כדאמרינן בזבחות בפ"ק (דף ח:) בג' דברים אני אוהב את הפרסיים שנועים בבית הכסא וכו': למימרא

ללא איצעי ליה למיעל. ולא היה לו לומר בא אדוני אלא היה לו לנחור כנגדו:
עמוד החוזר. כשאדם צריך לפנות ומשהא את נקביו ומחזירם בצטנו: סילון החוזר.
אדם הצריך להטיל מים ומשהא את עצמו. גבי הטלת מים שייך לומר סילון: חשיך
ותקין נפשך קדום תקין נפשך כי היכי ללא תרחק. כלומר למד עצמך שאפילו
אינך צריך לנקבין חזק עצמך ליפנות בצ' פרחים ולא תצטרך ליפנות ביום שצני
אדם מצויים אלא ביציאת היום בתחלת הלילה וגם קודם שתלא הלילה שצני אדם
מצויין בבית ותוכל ליפנות סמוך לבית ומתוך שתלמוד את עצמך בשני פרחים אלו
לא תצטרך ליפנות ביום בשעה שצני אדם מצויין בדרכים ולא תצטרך להתרחק
מביתך שצתי כסאות שלהם היו בשדות ואם תצטרך ליפנות ביום פעמים שתצטרך
להתרחק ותשהא נקבין ותסתכן: טוב וגלי כסי וקום. וכשאתה נפנה שב תחלה
ואח"כ גלי ותעשה צרכך ואל תגלה מעומד וזהו נגיעות שלא יראוך: כסי וקום.
קודם שתעמוד עצמך כסה לאחר שעשית צרכך: שטוף ושתי שטוף ואחית. ואע"ג
דאין אדם שותה אלא א"כ שטוף את הכוס כדאמר שטוף ושתי אפ"ה לאחר
שתשתה שטוף ואחית דלמא איקרי ושתי בלא שטיפה ונמלא בולע רוקו: וה"ג
וכשאתה שותה מים שפוך מהן ואחר כך תן לתלמידך. כלומר הא דבעינן שטיפה
לאחר שתיה ה"מ ציין שאינך יכול לשפוך ממנו ותעביר הרוק בשפיכה משום ציון
אוכלין אבל במים שאין כאן ציון שפוך מהן וטוב לעשות יותר: ואחר כך תן
לתלמידך. שפוך מהן תחלה קא סלקא דעתך הואיל ותלמידו הוא לא אנינא דעתיה
קמ"ל: כל מידי לא תפלוט קמי רבך בר מקרא דכפתילה של אבר דמי. כל מידי
דבר שאכלת וברא רוק צפיד לא תרוק בפני רבך דאמרינן (עירובין דף לט.) הרוק
בפני רבו חייב מיתה בר אם אכלת קרא ודייסא שאם בא רוק צפיד אל תחזירהו
לאחוריו דסכנה היא: דכפתילה של אבר דמי. ששורפין את הגוף כפתילה של אבר:
תנן התם. במסכת מדות: איש הר הבית. שר כמו (משלי ח) אליכם אישים אקרא
כל לילה ולילה היה מחזר על כל משמר ומשמר והיו לו מפתחות הר הבית
ואבוקות דולקות לפניו: וכל משמי. בשעה שהיה בא אלל המשמר כל משמר שאינו
עומד

שלום עליך ניכר שהוא חובטו במקלו ורשות היתה לו לשרוף את כסותו והם אומרים מה קול בעזרה קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפין שישן לו על משמר ר' אליעזר בן יעקב אומר פעם אחת מצאו את אחי אמי ישן ושרפו את כסותו א"ר חייא בר אבא כי מטי רבי יוחנן בהא מתניתא אמר הכי אשריהם לראשונים שאפילו על אונס שינה עושין דין שלא על אונס שינה על אחת כמה וכמה תניא רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם יאהב את התוכחות שכל זמן שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם טובה וברכה באין לעולם ורעה מסתלקת מן העולם שנאמר [\[משלי כד-כה\]](#) ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב ויש אומרים יחזיק באמונה יתירה שנאמר [\[תהילים קא-ו\]](#) עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי וגו' אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל המוכיח את חברו לשם שמים זוכה לחלקו של הקדוש ברוך הוא שנאמר [\[משלי כח-כג\]](#) מוכיח אדם אחרי ולא עוד אלא שמושכין עליו חוט של חסד שנאמר [\[משלי כח-כג\]](#) חן ימצא ממחליק לשון: מצאו נעול יודע וכו' מי שהוא רוצה לתרום את המזבח [וכו']: הא גופא קשיא אמרת מי שהוא רוצה לתרום את המזבח משכים וטובל עד שלא יבא הממונה אלמא לאו בפייס תליא מילתא והדר תני יבא ויפייס אלמא בפייס תליא מילתא אמר אביי לא קשיא כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה דתנן בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם בזמן שהן מרובין רצין ועולין בכבש כל הקודם את חברו בתוך ארבע אמות זכה היו שנים שוין הממונה אומר להם הצביעו ומה הן מוציאין אחת או שתים ואין מוציאין גוד במקדש מעשה (בי' היו) שוין רצין עולין בכבש ודחף אחד מהם את חברו ונשברה רגלו וכשראו בית די שהיו באים לידי סכנה התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפייס רבא אמר אידי ואידי לאחר תקנה והכי קתני מי שהוא רוצה לבא ולפייס משכים וטובל עד שלא יבא הממונה: [\[מתני' נטל את המפתח ופתח](#)

את הפשפש ונכנס מבית המוקד לעזרה ונכנסו הכהנים אחריו ושתי אבוקות של אור בידם נחלקו לשתי כיתות אלו מהלכין באכסדרה דרך מזרח ואלו מהלכין באכסדרה דרך מערב היו בודקין והולכים עד שמגיעים למקום עושה חביתים הגיעו אלי ואלו אמרו שלום הכל שלום העמידו עושה חביתים עשות חביתים מי שזכה לתרום את המזבח הוא יתרום והם אומרים הוי זהיר שלא תגע בכלי ער שתקדש ידיך ורגליך מן הכיור והרי המחיתה נתונה במקצוע בין הכבש למזבח במערבו של כבש אין אדם נכנס עמו ולא נר בידו אלא מהלך לאור המערכה לא היו רואין אותו

פירוש ואומר לו שלום עליך ניכר שהוא יסן חוצטו במקלו מלקהו: ורשות היה לו לפרוק את כסותו והם אומרים מה קול בעזרה אומרים זה לזה בן לוי לוקה. ובצביל כך הוא לועק ונשמע קולו בכאן: ק"ו על אונס שינה עושין דין. דשינה זו היא אונס שאין אדם יכול לעמוד את עצמו שלא ליסן משבחה לו שינה לעינו: שלא על אונס שינה. דבר שעושין במתכוין: איזו היא דרך ישרה שיצור לו האדם. הרבה דברים צריך לו לאדם לבחור אלא הכי קאמר איזוהי דרך אחת מדרכים הישרים שיצור לו האדם: אהוב את התוכחות. לאהוב את התוכחות: (עשותה. כמו לעשות): שנאמר ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב. אדם שמקבל תוכחה ינעם ונחת רוח באה לעולם: עליהם תבא ברכת טוב. טובה וזרחה באה לעולם כשטובה באה לעולם רעה מסתלקת מן העולם: ויש אומרים יחזיק באמונה יתירה. יסא ויתן עם בני אדם באמונה ולא יאנה את הצריות: זוכה לחלקו של מקום. למחילתו כלומר בתוך מחילתו שכן נאמר מוכיח אדם הרי הוא אחרי כלומר עמי: מתני' נטל את המפתח. מתחת הטבלא של שיס ולא היה פותח פערי עזרה עד שיעלה עמוד השחר אלא נוטל את המפתח ופותח את הפשפש פתח קטן שהיה בצער הד סתמא ר' יהודה דמדות לאמר פתח קטן היה לו שבו נכנסין לבוש את העזרה: נכנס מבית המוקד לעזרה. דרך בית המוקד: נכנסו אחריו כהנים ושתי אבוקות של אור בידן. נחלקו מאותן כהנים שתי כיתות מהם היו יורדים דרך כפון שבית המוקד היה בצפון: אלו הולכין באכסדרה. כל סביב העזרה מארבע רוחותיה עשו אכסדראות על גבי עמודים לעמוד תחתיהן ולהאניע

הפנימיות ירד הגיע לרצפה הפך פניו לצפון הולך במזרחו של כבש כעשר אמות צבר את הגחלים על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים מקום שנותנים מוראת העוף ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה: **גמ'** ומי הוּו אכסדראות בעזרה והא תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר מנין שאין עושין אכסדראות בעזרה ת"ל **[דברים טז-כא]** לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך הכי קאמר לא תטע לך אשרה לא תטע לך כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך אמר רב חסדא באכסדראות של בנין: היו בודקין והולכין כו': למימרא דחביתין הוּו קדימי והתניא מנין שאין דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל **[ויקרא ו-ה]** וערך עליה העולה ואמר רבה העולה עולה ראשונה א"ר יהודה להחם חמין לרביכה:

פירוש ולא שומעין את קולו. מפני שר"ל עד שהיו שומעין את הקול וכו' תני ולא היו שומעין את קולו: עד שהיו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור. לגלגל שכבר שקעוהו מצערב כדי שלא יפסלו מימיו והשתחא מעלהו כדי לקדש בו וכשמעלהו נשמע קול העץ דמי כיור נפסלין בשקיעת החמה ואיכא למ"ד בזבחים (דף כא:) דעכשיו משקען והתם מפרש שפיר: והן אומרין הגיע עת. לקדש קידש ידיו ורגליו מן הכיור ומפרש בזבחים (דף יט:) כיצד הוא מקדש מניח ידו הימנית ע"ג רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ושופך מים ומקדש: נטל מחתה של כסף ועלה ליאש המזבח. דרך מזרחו של כבש באמה של כבש הסמוכות לכל מזרח הכבש ארכו שלשים ושתים ורחבו. ט"ז והוא היה באמצע המזבח נמצא משך המזבח מלד מזרח חוץ לכבש שמונה אמות ומלד מערב חוץ לכבש ח' אמות שהרי המזבח ל"ב אמות: ופינה את הגחלים אינך ואינך וחתה מן המאוכלות הפנימיות. מאותן גחלים שנתאכלו ונעשו גחלים דקים דהוּו דשן דאשר תאכל האש כתיב. הכי גרסינן מן המאוכלות הפנימיות אבל גבי גחלי יום הכיפורים לא גרסינן מאוכלות אלא הכי גרסינן חתה וירד להתם בעינן גחלים גמורים והכא בעינן דשן והא דבעינן הכא מאוכלות משום דנעשו דשן בעינן: וירד. ממזרחו של כבש דרז. כשבא אל המזבח בה יסוב: הגיע לרצפה. למקום שכלה הכבש: הפך פניו לצפון. כלומר לא היה מהלך כדרכו דרך מזרח ויוצא חוץ לעזרה אלא הופך פניו לצפון העזרה דהיינו דרום המזבח: והולך במזרחו של כבש. אכל הכבש בקרקע עזרה

סמוך לכבש והלך כעשרה אמות (בקרקע עזרה) מן (רגל) הכבש ועדיין רחוק הוא [מקום הדשן] מן המזבח כ' אמות שלששים אמות היה הכבש תופס בקרקע עזרה (והלך כעשר אמות מן הכבש ועדיין רחוק הוא מן המזבח עשרים) אליבא דמ"ד לא היה לה יסוד למזבח כלל וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד ופליגי בה בזבחים (דף נ"ד). יש אומרים לא היה להם יסוד ליתן דמים על אותו יסוד אבל יסוד היה למזבח ואליביה היה הכבש תופס בקרקע עזרה ל' והא דתנן הכבש שלשים ושתים שהיה מתפשט עדיין ב' אמות למעלה על אמה יסוד ועל אמה סובב הרי שלשים ושתים ואיכא למ"ד לא היה לו יסוד כלל ואליביה תופס הכבש בקרקע עוד שלשים ואחת ומתפשט עדיין אמה אחת על הסובב הרי בין הכל ל"ב: כבר הגחלים ע"ג הרלפה רחוק מן הכבש ג' טפחים. כבר דכתיב ושמנו ואמרין ושמנו שלא יפזר וא"ת הא בעינן ושמנו אכל המזבח ונהי לכבש כמזבח לכל מילי מ"מ היה לנו לקרבו אכל המזבח ועדיין הוא רחוק מן המזבח עשרים אמות אמר לי רבי דמוהשליך דכתיב במוראה ונולה דייקין דכתיב במוראה ונולה (ויקרא א) והשליך אותה אכל המזבח קדמה וקיס להו לרבנן דלא מיקרי השלכה פחות מעשרים אמות ושיעור ח' אמות רוחב לעולת העוף היא נעשית על קרן דרומית מזרחית הילכך מניח את הדשן רחוק מן המזבח עשרים אמות מקום שנותנין שם מוראה ונולה ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה וכל אלו נבלעים במקומן אבל תרומת הדשן נ"ל דלא היתה נבלעת מדאמרין ציומא (דף כ"א). עשרה נסים נעשו לאבותינו כו' ופרכינן ותו ליכא והאמר אביי מוראת העוף ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה נבלעין במקומן ואם איתא דתרומת הדשן כמו כן נבלעת ה"ל לאחשובה ואמרין בכריתות (דף ו'). ושמנו מלמד שטעונין גניזה לאסור ליהנות מתרומת הדשן: גמ' ומי הו אכסדראות בעזרה. השתא קא סלקא דעתך אכסדראות של עץ היו ולכך פריך ומי הו אכסדראות כו' בעזרה: אמי רב חסדא באכסדראות של בנין. עמודים של אבן היו בעזרה סביב חומת העזרה ועל העמודים נתונים כמין תקרואות: למימרא לחביתים הו קדמי. מדקתני לעשות חביתים מכלל דהשתא הו מקטרי להו על גבי המזבח: והתניא מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד. דבר הקובעו גבי מזבח לא יקדום לתמיד של שחר הקרב כמו

כן על גבי המזבח כו': להחם חמין לרביכה. דמותר להחם חמין לעסוק בה
וכשמגיע זמן הקטרתם לאחר שיקריבו אצרי תמיד יקטיר כמו כן את החציתים:
(כ"ז)

פרק שני - ראוהו אחיו

מתני' ראוהו אחיו שירד והם רצים ובאים מהרו וקדשו ידיהם ורגליהם
מן הכיור נטלו את המגרפות ואת הצינורות ועלו לראש המזבח האברים
והפדרים שלא נתעכלו מבערב סולקין אותן על צדי המזבח אם אין
צדדים מחזיקין סודרים אותם בסובב על הכבש החלו מעלין באפר על גב
תפוח תפוח היה באמצע המזבח פעמים שהיו עליו כשלש מאות כור
וברגלים לא היו מדשנין אותו מפני שהוא נוי למזבח ומימיו

פירוש

מתני' ראוהו אחיו שירד. אסדרא דלעיל קאי לאחר שתתם את הדשן וירד מן
הכבש אז נתקרב אלכל רוח שהם עומדים: מיד יאו אחריו וקדשו ידיהם
ורגליהם מן הכיור. הואיל וראו לקדש ידיהם ורגליהם כמו כן לצורך עבודה
רשאים ללכת בין אולם ולמזבח: נטלו את המגרפות. יעים להסיר את הדשן
ולפנותו לתפוח: את הצינורות. מזלגות להסיר את האברים: ועלו לראש המזבח.
וקודם תרומת הדשן לא היו יכולים לעשות לפי שצריך להרים תרומת הדשן קודם
שיפנו את הדשן לתפוח: האברים והפדרים והחלבים שלא נתעכלו מצערב. שלא
נשרפו ונעשו דשן: סולקין אותן לצדי מזבח. כמו מסלקין לצדי מזבח: סודרין
בכבש. כדי שלא יפסלו בלינה שאין יכולין להקטירן עד לאחר שיקטירו אצרי
תמיד ואם לא סודרין על המזבח היו נפסלין בלינה ואמרינן בזבחים בפ' המזבח
(דף פז.) דאין לינה במזבח וכבש הרי הוא כמזבח לכל דבר כדי מזבח נראה לרבי

נותנים שני בזיכי לבונה של לחם הפנים האברים והפדרים שלא (היו) נתעכלו מבערב מחזירין אותן למערכה והציתו שתי מערכות באש רדו ובאו להם ללשכת הגזית: **גמ'** אסר רבא גוזמא השקו את התמיד בכוס של זהב אמר רבא גוזמא אמר רבי אמי דברה תורה לשון הכאי דברו נביאים לשון הבאי דברו חכמים לשון הבאי דברה תורה לשון הבאי דכתיב **{דברים א-כת}** ערים גדולות ובצורות בשמים בשמים ס"ד אלא גוזמא דברו חכמים לשון הבאי הא דאמרן תפוח והשקו את התמיד בכוס של זהב דברו נביאים לשון הבאי דכתיב **{מלכים א א-מ}** (וכל עם הארץ) מחללים בחלילים וגוי' ותבקע הארץ לקולם אמר רבי ינאי בר נחמני אמר שמואל בשלשה מקומות דברו חכמים בלשון הכאי ואלו הן תפוח גפן ופרכת לאפוקי מדרבא דתנן השקי את התמיד בכוס של זהב ואמר רב גוזמא קא משמע לן הני אין התם לא אין עניות במקום עשירות תפוח הא דאמרן גפן דתניא גפן זהב היתה עומדת על פתח ההיכל ומודלה על גבי כלונסות וכל מי שמתנדב עליה

פירוש לא נתעכל כהן מלהוויא את הדשן. אע"ג דנוי הוא למזבח כשיש עליו דשן הרבה אפ"ה כשהגיע העת לפנות את הדשן לא נתעכל כהן להוויא את הדשן מי שמוטל עליו לעשות: החלו מעליו בגזירין. לאחר שהסירו האפר ונתנוהו לתפוח שבאמצע המזבח והיה מקום המערכה פנוי לקח גזרי עצים חתוכין ודוקין ממום דאמרינן כל עץ שנמלא בו תולעת פסול לגבי המזבח: והשתא שואל ומשיב לעצמו וכי כל העצים כשרים הן: כל העצים כשרים. כלומר רוב עצים כשרים: חוץ משל זית ושל גפן. בגמ' מפרש טעמא: וא על פי שרוב עצים כשרים באלו רגילין במורבויות. חריות וענפים לפי ששורפים יותר ואין מעלין עשן אבל אילנות זקנים אינן נוחין לישקף כמו אילנות בחורים א"נ לית בהו קשרים בצחורים כמו בזקנים: עצי שמון. עצים שדולקין כמו נר: סידר את המערכה גדולה. אותו שזכה בתרומת הדשן כדמוכח ביומא (דף כב.). לתנן התם מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גזירין והא דקתני לעיל החלו מעלין בגזירין הם מסייעין לו שהיו מעלים את העצים והוא היה מסדרן: מזרחה. כלפי מזרח היה מסדר שהרי התפוח היה באמצע המזבח והוא לא היה מסדר העצים כלל מזבח הפנימי מערבית אלא צרוח מזרחית של המזבח דרך ביאתו למזבח: וחזיתה למזרחה. מראה היה עוסקה

למערכה כמין חלון גבי מזרח שתהא הרוח מנשבת בו הרוח בא דרך שער מזרח ומנשכ שם: וראשי הגזירין. העלים הפנימים נוגעין בתפוח שהוא באמלע המזבח: וריוח היה בין הגזירים. בין סידרי העלים היו (העלים) מניחין ריוח: שהיו מליתין האליתא . עלים דקין משם דרך אותו ריוח ונדלקים הגדולים על ידי הקטנים והאתת האליתא נפקא לן (יומא 79 כד): מוערכו עלים על האש דהכי קאמר ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח ואח"כ וערכו עלים דקין על האש: צררו משם עצי תאנים יפים. לפי שהיו כריכים עכשיו לגחלים ולישאם על המזבח הפנימי ולהקטיר שם קטרת היו צוררים יפים שיעשו גחלים טובים ולא אפר: המערכה. של קטרת אחר סידור מערכה גדולה כדמוכח ביומא בשמעתיה דאביי (79 לג.) וביומא מפיק דבעינן שתי מערכות אחת לאזרים ואחת לקטרת ותרווייהו על המזבח החילון דקאמרינן על מוקדה זו מערכה גדולה ואש על המזבח תוקד בו זו מערכה שניה של קטרת: כנגד קרן דרומית מערבית. של מזבח החילון ומשוך לכד לפון להרחיקו מן הקרן ד' אמות דקסבר האי תנא כוליה מזבח בצפון ואין מן המזבח נגד הפתח אלא חמש אמות שהרי ההיכל ממוצע ועומד באמלע העזרה וי' אמות פתחו של היכל יש מאותן עשר אמות חמש מן הדרום וחמש מן הצפון הרי חמש אמות מן המזבח נגד חמש אמות כפונית פתחו של היכל וארבע אמות שרובה להרחיק מן הקרן מערבית ורובה להמשיך אותו על קרן דרומית לפי שבאותן ארבע אמות אי אהא יכול לסדר המערכה לפי שהם אמה יסוד ואמה סובב ואמה קרנות ואמה הילוך רגלי כהנים סביב המערכה דקודם שתבא אל המערכה שתוכל לסדר המערכה כלפי המזבח ארבע אמות ולימדך שבאמה חמישית תסדר שגם אותה האמה עדיין היא נגד הפתח שאם תרחיק יותר מאותה אמה ותקרב יותר לכד לפון כגון באמה ששית או שביעית תו ליכא פתח ואנן בעינן שיעשה המערכה נגד פתח ההיכל דגמרו מגחלים של יום הכיפורים שנוטלין מן המזבח החילון ובאותו אד שהוא לפני ה' דהיינו בקרן מערבית דכתיב ולקח מלח המחטה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ואמרינן (יומא 79 מה): איזהו מזבח שמקאתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה המזבח החילון וכתיב ביה לפני ה' לכל הנוטל מחילון מבחוץ לינתן פנימי בפנים אין נוטל אלא בסמוך שאין

לפנים סמוך הימנו צלל שהוא כנגד הפתח שאין קרוב לפתח יותר מאותו הצד: בעומד ה' שאין. גחלים לפי אומד חמש שאין גחלים היו נותנין שם עצים כך שיערו לחתות בתוכו בראש המזבח כשהוא חול מחתה של ארבעה קבין בריוח ולכך צריך שני כלים לפי שלא היה חותה בשל זהב כדאמר ביומא (דף מד:): שהתורה חסה על ממונן של ישראל ובכלי של כסף שהיה חותה לא היה יכול להכניס הגחלים בפנים דגנאי הוא להכניס כלי כסף בפנים שאין עניות במקום עשירות וגם צריך שיהא אותו שמכניס בפנים קטן יותר לפי שלא היה יכול לערות אותו של כסף בשל זהב שלא יפלו מן הגחלים לארץ הילכך חותה בשל ארבע קבין ומערה בשל שלשה קבין והיינו דתנן לקמן נתפזר ממנו כקב גחלים מכבדן לאמה וצריך להכניס כלי מלא בפנים דכתיב (ויקרא טז) ולקח מלא המחתה גחלי אש וגו': ובשבת. צריך להקטיר באותו מערכה שני ציכי לבונה מוסיפין שלש שאין בעומד שמונה שאין: ששם נותנין ציכי לבונה. ולהקטיר הציכין במערכה גדולה א"א דמפרשין בזבחים (דף נח:): דכל הנוטל בפנים ליתנן בחוץ אינו נותן אלא בסמוך שאין לפנים הימנו וגמרינן משירים והכי פי' כל דבר הניטל מצפנים כגון ציכי לבונה כדי לתת על המזבח החיצון אינו נותן על מזבח החיצון אלא באותה קרן שהוא סמוך לפנים שאין לו קרן סמוך יותר ממנו וטעמא מאי דגמרינן משירים שירי דמים הפנימים שניתנין על יסוד מערבית דכתיב אל יסוד מזבח (החיצון) העולה אשר פתח אהל מועד: האזרים והפדרים שלא נתעכלו מצערב. שאמרנו למעלה שהם סדורים על הכבש מחזירן למערכה נראה לי לאחר שהקטירו אצרי תמיד דאין שום דבר יכולין להקטיר במערכה זו קודם אצרי התמיד דכתיב (ויקרא ו) וערך עליה העולה עולה ראשונה ובמסכת יומא אמרינן מנין לאזרים ופדרים שלא נתעכלו מצערב שסודרין אותן ע"ג האש כדי שלא יפסלו בלינה ואחר מערכה גדולה יסדרם ויקטירם שנאמר (שם) אשר תאכל האש את העולה על המזבח כלומר דבר שהתחיל האש לאכול מצערב העולה על המזבח שם אותו על העולה אצרי תמיד על המזבח במערבן שלו בסוף פרק טרף בקלפי (יומא מה.) וביומא מפרש בשמעתיה דאביי (דף לג.) דאחר שסידרו שתי מערכות בא עוד אותו כהן שזכה שסידר את המערכה ומסדר שני גיזרי עצים

לאמרינן מי שזכה בתרומת הלשן יזכה בסידור מערכה ובשני גיזרי עלים ואחר סידור שני גיזרי עלים ודיקון מזבח הזהב והטבת ה' נרות ודם התמיד כו' כדרך שהם סדורין לשם הם נעשים: הליתו שתי מערכות באש. לאחר שסידרו שני גיזרי עלים: ירדו וזאו להם ללשכת הגזית. שהיא קרובה לעזרה להטיל פייסות וטעמא כאשר פירשתי לעיל שלא היו יכולים לפייס בעזרה לכך אריכים ללכת ללשכת הגזית שהיא חזיה קדש וחזיה חול ומפיסין במקום המקודש דכתיב צבית אלהים נהלך ברגש (תהלים נה): גמ' אמר רבא גוזמא. אשלב מאות כור כלומר מילתא בעלמא הוא דקאי ולא דוקא דמעולם לא הגיע לשלב מאות כור דמקום המערכה לא היתה יכולה להחזיק שלב מאות כור: השקו את התמיד בכוס של זהב. משנה היא לקמן שמשקין את התמיד כדי שיהא נוח להפשיט ומסוס גוזמא נקט הא: דברה תורה לשון הבאי. כאדם שרוצה לחזק דבריו: אבל התם איז עניות במקום עשירות. ולא גוזמא דכל מעשיהם בעושר ובשררה: גפן של זהב היתה עומדת על ראש ההיכל. דבר של זהב העשוי כמין גפן ומודלה על גבי כלונסות של ארז כעין דליות של גפן מגביהין אותה על גבי עמודין של ארז ולא עזרו אלא תטע לך אשרה כל עץ (דברים טז) דזה אינו בנין: וכל מי שמתנדב עלה (רש"י)

ב - **כט** **דף**

או גרגיר או אשכול מביא ותולה בה אמר ר' אלעזר ברבי צדוק מעשה היה ונמנו עליה שלש מאות כהנים לפנותה פרוכת דתנן רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון הסגן פרוכת עביה טפח על שבעים ושנים נימין נארגת ועל כל נימה ונימה עשרים וארבעה חוטין ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה ומשמונים ושתיים ריבוא נעשית ושתיים עושין בכל שנה ושנה שלש מאות כהנים מטבילין אותה: החלו מעלין בגזירין לסדר את המערכה [וכו'] חוץ משל זית ומשל גפן [וכו']: הני מ"ט רב פפא

אמר משום דקטרי רב אחא בר יעקב אמר משום ישוב דארץ ישראל
מיתבי [ויקרא א-ח/ב/יז](#)

א

-

ל

דף

ושייפי להו בחבלא דצבתא דסריך עליה בזרא וקברי היכא דמסיק ימא שירטון קורה
עבדא פירי לא עבדא ותלת בריכי מינייהו לא מחזקה להו גמלא: סידר את המערכה
גדולה וכו': מאי טעמא רב הונא ורב חסדא חד אמר כדי שתהא הרוח מנשבת בה וחד
אמר כדי שיהו מציתין את האליתא משם מיתבי ריוח היה בהן בין הנזירין שהיו
מציתין את האליתא משם אמר לך מקומות מקומות עבדי:

פירוש ושייפי להו בחבלא דצבתא. כמו לצבתא מיתבינן במסכת עבודה זרה בסופה (דף עה:). בחבל
העשוי מצורי דקל ושייף ליה לעץ עד שתהיך כל הליפתו וגם אם יש זרע גרעין בתוך הנטיעות
תפילנו ושוב לא יבא קם פרי ובהכי משירין הליפתו ושמא ע"י כך תועיל לו שלא תגדיל בו הליפה
ומתוך כך לא יבא בו פרי דיפול דשריקה ביה בארעו זרע גרעין כמו שפירשתי: וקברי ליה היכא
דמסיק לה ימא שירטון. באותו מקום שהים גדל ומתוך לחלוח המים לא ימות האילן שאם לא היה
קם קבור ימות מתוך שאין בו הליפה: קורה עבדא. ומתוך שהוא אילן סרק ואין גדל בו פרי
שמכחיטין כחו גדול כל כך שראוי לקורות לעשות ממנו בנין אותן ענפים הדקין לוקחין לאורך
המזבח. ותלת סיכי מינייהו ענפי לשון אחר בריכי: לא מחזקה להו גמלא. דף של גשר אינו יכול
לסובלן מרוב גודלן. גמלא גשר כלומר הרבה הם גדולים כך נראה בעיני שינוי זה וכמו שצרייתא
שנויה בת"כ כגירסת הספרים אין אדם יכול ליישב: מאי טעם. חזיתה כלפי מזרח: כדי שתהא הרוח
מנשבת בו. הרוח שיבא דרך שער מזרח: וחד אמר שיהו מציתין את האליתא משם. עאים דקים
משימין באותו חזית והאש סמוך לו ונדלקים העאים גדולים על ידי עאים קטנים: מקומות עבדי.
כלומר במקומות הרבה היו נותנין עאים כדי שיקרפו עצי המערכה מכל כד ואיכא בינייהו דלמאן
דאמר כדי שתהא הרוח מנשבת בו לא היו מציתין האליתא משם: (רש"י)

פרק שלישי - אמר להם הממונה

מתני' אמר להן הממונה בואו והפיסו מי השוחט ומי הזורק מי מדשן מזבח הפנימי מי מדשן את המנורה מי מעלה אברים לכבש הראש והרגל של ימין ושתי הידים העוקץ והרגל של שמאל החזה והגרה ושתי דפנות הקרביים והסולת והחביתין והיין הפיסו זכה מי שזכה אמר להן צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה אם הגיע הרואה אומר ברקאי מתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון והוא אומר הן אמר להן צאו והביאו (לי והוציאו) טלה מלשכת הטלאים והרי לשכת הטלאים נתונה במקצוע צפונית מערבית ארבע לשכות היו שם אחת לשכת הטלאים ואחת לשכת החותמות ואחת לשכת בית המוקד ואחת לשכה שעושין בה לחם הפנים נכנסו ללשכת הכלים הוציאו משם תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב השקו את התמיד בכוס

פירוש מתני' אמר להם הממונה. לאחר שצאו ללשכת הגזית על הפייסות: בואו והפיסו מי שוחט מי זורק. כלומר בואו ונפיש מי ישחוט מי יזרוק ושלשה עשר פייסות יש כאן שחיטה זריקה וקבלה אותו הזורק והא המקבל וכן מוכח ביומא (ד' כה:): דאמר קבל המקבל וצא לזרוק והכי תקון דקבלה תחלת זריקה היא ונאה למקבל שיהא זורק דישון מזבח הפנימי ודישון מנורה הרי ד' בהעלאת אברים לכבש ששה הרי י' פייסות הסולת והחביתין והיין הרי י"ג פייסות ואמרין ביומא (ס) דלא היו מפיסין אלא בעבודה ראשונה בשחיטה וכהן שזכה בשחיטה י"ב אחיו הכהנים נמשכים עמו כלומר אותן שהן אלו זה אחר זה כסדר שהיו נמשכין עמו זה כלאחר זה זה לדישון וזה למנורה כסדר שהן יושבין הן נמשכין לעבודה הראשון לעבודה ראשונה כגון זריקה והשני לדישון מזבח פנימי והג' למנורה כו' כסדר שהן סדורין במשנה ופייס אחד ללא היו מטילין כי אם פייס אחד דכיון שזכה ראשון בשחיטה כולן היושבין אלו נמשכין אחריו כדאיתא ביומא (ס) דישון מזבח הפנימי והמנורה מעבודת התמיד ששיבא ליה הואיל דעם עבודת תמיד היא נעשית. מי שוחט ומי זורק ומי מדשן ואף על פי שסדר העבודה לא הוה כך כדאמר בסדר יומא בשמעתא דאביי (דף לג.) דאמר דישון מזבח הפנימי קודם לזריקת דם התמיד וכסדר הסדר הזה היה להם להפיס א"ר דמש"ה מפייסין קודם בשחיטת התמיד שקודם דישון מזבח הפנימי היו לוקחין הטלה אותן הכהנים שזכין בו ורואין ומכניסין אותו לשחוט ומזקריין אותו לאור האבוקות והילכך כיון שהיו עוסקין במילי דתמיד קודם דישון המזבח והמנורה היו מפיסין נמי קודם שחיטת התמיד וזריקתו דמתוך שתחלת עבודה היתה בתמיד ראשונה חביבה היתה והקדימוה בפייס ולא מפני שאלו קודמין זה לזה בפייס דכבר פירשתי שכולן זוכין יחד דכיון שזוכה השוחט י"ב אחיו הכהנים נמשכין אחריו וכל עבודת התמיד שחיטתו וזריקתו לא היתה אלא אחר דישון מזבח הפנימי והמנורה כילד בתחלה מדשן מזבח הפנימי ואחר כך מדשן את המנורה ה' נרות ואח"כ שוחט את התמיד וזורק את הדם ואח"כ מטיב ומתקן שתי נרות שנשארו לתקן ואחר כך מקטיר הקטרת ובקטורת היה פייס אחר לפי שמעולם לא שנה אדם בקטורת ומפרש ביומא (דף כו.) מפני שמעשרת לפיכך היו מכריזין כהנים חדשים לקטורת בואו והפיסו וא"ת למה היה פייס בדישון מזבח הפנימי והמנורה ובהעלאת אברים לכבש הא אמרי' ביומא בסוף פרק ב' (דף כז:): אמר רבי יוחנן זר שסידר את המערכה חייב מייתה הואיל ועבודה תמה היתה מתקין לה רבא אלא מעתה תיבעי פייס ואמרי' אישתמיטתיה הא דתניא מי שזכה בתרומת הדשן זוכה בסידור מערכה ובשני גזירין אלמא בעי פייס דהא לא

אמר כל כהן שירצה יסדר אלא אותו שזכה בתרומת הדשן יסדר ולא אחר אלמא מוכח משם דלא מפייסין אלא בעבודה תמה אבל בעבודה שאינה תמה כל כהן שירצה יזכה בה בלא פייס יפ לתרץ דהתם פרכינן על אותה שמועה משחיטה דלאו עבודה תמה היא ואפ"ה בעי פייס ומתרינין שאני שחיטה דתחלת עבודה היא וחשובה לפייס אע"ג דלאו עבודה תמה היא הילכך ה"נ י"ל דכל אלו תחלת עבודה הם דישון מזבח והמנורה תחלת עבודה היו זה במזבח וזה במערכה העלאת אברים לכבש תחלת עבודה של הקטורת היא וקבלה נמי איכא לתרואי הילכך לאו עבודה של זרים היא: הראש והרגל בכהן אחד. ביומא (דף קז.) מפקינן מקרא ששה כהנים העוסקים בהולכת אברים לכבש דכתיב והקריב הכהן את הכל המזבחה ואמר מר זו הולכת אברים לכבש העוקץ הוא הזבחה החזה הוא השומן הרואה את הקרקע וחוטכין מכאן ומכאן בלא ראשי כלעות והגרה הוא הצואר ובו מחובר הקנה והלב החזה והגרה בכהן רביעי לקמן מפרשינן במקומו מפני מה הן סדורים בסדר הזה והחביתין חלי עשרונו של כ"ג שקרב עם התמיד בכל יום שנאמר (ויקרא ו) מחליטה בבקר ומחליטה בערב וסמך ליה על מחבת בשמן תעשה לכך היא קרויה חביתין: אמר להן הממונה לאו וראו אם הגיע זמן השחיטה. שהאיר להם היום דאין שוחט תמיד אלא ביום: הרואה. אומר ברק ברקאי בלשון רהר כמו למען היות לה ברק (יחזקאל כא): הרואה. אותו שעל הגג אומר כך ומתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שהוא מגיע בחברון פי' מ"כ במנחות בשלהי שתי הלחם הוא היה ממונה על כך כדאמר בשקלים (דף קז: ז) מתיא בן שמואל ממונה על הפייסות והיינו פייסות שמפייסין כשהאיר היום מי שוחט מי זורק וכשהוא היה שואל אם הגיע זמן שחיטה היה אומר לאותן שעל הגג אמרו אם האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון והן אומרינן הן ואין נראה לרבי דמה ענין פייסות לכאן הא פייס ראשון בלילה הוה וזה כבר היה ועוד מתיא בן שמואל לא היה אומר כל הטענה דהאיר כל פני המזרח עד שהוא בחברון כדמוכח ביומא (דף קח: ז) דאמר דאותו שעל הגג אומר האיר כל פני המזרח ואמר לו אידך עד שבחברון ואומר לו הן ומפרש התם לפי שטעו פעם אחת באור הלכנה הוצרכו לומר כל: כך ונ"ל לפרש הכי מתיא בן שמואל הממונה על פייס פליג את"ק ואיהו סבר דלא היה אומר אותו שעל הגג ברקאי אלא בזה הלשון היה אומר האיר על כל פני המזרח וא"ל אידך עד שבחברון עד שנראה הצהר עד חברון שיכולין לראות חברון משם וזה השיעור גדול מברקאי דת"ק וראיה לדבר דתניא בסדר יומא ר"פ אומר ברק ברקאי ר"ע אומר עלה ברקאי נחוניא בן אפקשיין אומר ברקאי בחברון מתיא בן שמואל [אומר] הממונה על הפייסות אומר האיר כל פני המזרח עד שהוא בחברון ר' יהודה בן בתירא אומר האיר כל פני המזרח ויאלו כל העם איש איש למלאכתו והתם פרכינן אי הכי נגהא להו א"ל אימא לשכור פועלים אלמא כולו פליגי ואיכא למימר דהאי שיעורא נפיש מחברון: אמר להם לאו והביאו טלה מלשכת טלחים. לאחר שהפיסו ועדיין היה לילה אמר להם הממונה לאותן שזכו בעבודת תמיד בין בשחיטה בין בהעלאת אברים שכולן מתעסקין בהכנתו כדאמר מי שזכה בתמיד מושכו והולך לבית המטבחים ומי שזכו באברים הולכין עמו: לאו והביאו (לוי) טלה מלשכת הטלחים. והיינו אותו לשחיטה ובקרו אותו לאור האבוקות כדמפרש והרי לשכת הטלחים הרי היא במקצוע לפונית מערבית של בית המוקד שהיא טרקלין גדול וארבע לשכות (כפ"י)

דף ל - ב

של זהב אע"פ שהוא מבוקר מבערב מבקרין אותו לאור אבוקות מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ובדישון המנורה היו מקדימין וד' כלים בידם הטני והכוז ושני מפתחות הטני דומה לתרקב של זהב מחזיק קביים וחצי והכוז דומה לקיתון גדול של זהב ושתי מפתחות אחד שהיא יורד באמת השחי ואחד שהוא פותח כיון בא לו לפשפש הצפוני שני פשפושין היו לו לשער הגדול אחת בצפון ואחת בדרום שבדרום לא נכנס בו אדם עליו הוא מפורש ע"י יחזקאל שנאמר [\[יחזקאל מד-ב\]](#) ויאמר אלי ה' השער הזה סגור יהיה לא יפתח ואיש אל יבא בו כי ה' אלהי ישראל בא בו והיה סגור נטל את המפתח ופתח את הפשפש ונכנס להתא ומהתא להיכל עד שמגיע לשער הגדול הגיע לשער הגדול העביר את הנגר ואת הפותחות ופתחו לא היה שוחט השוחט עד ששומע שער גדול שנפתח מיריחו היו שומעין קול שער גדול שנפתח מיריחו היו שומעין קול מגריפה (מיריחו היו שומעין קול השיר) מיריחו היו שומעין קול בן ארזה מקיש בצלצל מיריחו היו שומעין קול החליל מיריחו היו שומעין קול גביני כרוז מיריחו היו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור מיריחו היו שומעין קול השיר מיריחו היה שומע קול השופר וי"א אף קולו של כ"ג בשעה שהוא מזכיר את השם ביה"כ מיריחו היו מריחין ריח פיטום הקטורת א"ר אלעזר בן דגלאי עזים היו לאבא בערי המכוור והיו מתעטשות מריח פיטום הקטורת מי שזכה בתמיד משכו והולך בבית המטבחים ומי שזכו באברים הולכין עמו בית המטבחים היה לצפוננו של מזבח ועליו ח' עמודים ננסים ורבעים של ארז על גביהן ואנקלאות של ברזל היו קבועין בהן וג' סדרים לכל אחד ואחד שבהן תולין ומפשיטין על שולחנות של שיש שבין העמודים מי שזכה בדישון מזבח הפנימי נכנס ונטל את הטני והניחו לפניו והיה חופן ונותן לתוכו ובאחרונה כיבד את השאר לתוכו והניחו ויצא מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא ב' נרות (מזרחית) [מערבית] דולקין מדשן את השאר ומניח את אלו דולקין במקומן מצאן שכבו מדשן ומדליקן מן הדולקין ואח"כ מדשן את השאר ואבן היתה לפני המנורה ובה ג' מעלות שעליה כהן עומד ומטיב את הנרות ומניח את הבז על מעלה שניה ויצא:

פירוש פתוחות לו כקטונות פתוחות לטרקלין כדמפרש במסכת מדות (דף לז.) והן הלשכות המנויות כאן לשכת הטלחים להכא הוא לשכת טלה קרבן דתנן במדות והא דתנן התם שהיא לרומית מערבית לבית המוקד רמי להו בפ"ק דיומא (דף טו:) ומשני שפיר מזרחית לפניה בה גנוז בית השמונאי את אבני מזבח ששקלום מלכי יון שהיא לשכת בית החותמות דתנן הכא ובה גנוז ולשכת בית המוקד הוא הנקרא בית המוקד קטן היא לשכה שיורדין בה לבית הטבילה כדתנן במדות והכהן

הטובל שם מיד כשעולה מבית הטבילה היה מתחמם באותה לשכה ומסתפג וזה בית הטבילה אינו בית הטבילה דמעילה האמור בפרק קמא והרבה בית טבילה היו להם כדי שיוכלו הרבה כהנים לטבול בהרבה מקומות: לשכת החותמות. שמלניעין שם חותמות של לוחי סלחות ונסכים מן כהן חסר מפירוץ המשנה עד סוף הפרק (כ"ז)

פרק רביעי - לא היו כופתין

מתני' לא היו כופתין את הטלה אלא מעקידין אותו מי שזכו באברים אוחזין בו וכך היה עקידתו ראשו לדרום ופניו למערב והשוחט עומד במזרח ופניו למערב של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה של בין הערבים היה נשחט על קרן מזרחית צפונית על טבעת שנייה שחט השוחט וקבל המקבל בא לו לקרן מזרחית צפונית ונותן מזרחה צפונה מערבית דרומית ונותן מערבה דרומה שירי הדם היה שופך אל יסוד דרומית

פירוץ מתני' לא היו כופתין את הטלה. בשעת שחיטה ד' רגלים יחד וטעמא בגמ' אלא מעקידין אותו יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם: מי שזכו באברים אוחזין בו. בשעת שחיטה ומסייעין אותו: ראשו. של טלה לדרום עזרה אכל מזבח (ופניו) ורגליו אכל כפון עזרה ופניו למערב שריד שיהא בית שחיטתו כלפי מערב דכתיב ושחט אותו לפני ה' וראשו של טלה לדרום עזרה אכל מזבח (עזרה) כריך שיתקרב אכל מזבח דכל כמה שיכולין ליקרב כל הראש אכל המזבח מקריבין אותו דכתיב ושחט אותו על ירך המזבח כפונה אכל המזבח: השוחט עומד (במזבח) [במזרח]. על קרן צפונית ופניו למערב והמקבל עומד כנגדו באלכסון ומלדד כדי שיהא פניו כלפי דרום: תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה. שהשמש באה מן המזרח לפיכך מושכו השוחט לכל מערב להרחיקו מן הכותל מזרחית בכל יכולת מפני שהתלים גבוהים והחטה של שחרית בשיפולו של רגיע (ועל) [ואל] הכותל עומד כנגד קרן צפונית מערבית לסוף אורך המזבח אכל ההיכל צפונית משום דקדשי קדשים שחיטתם בצפון על ירך המזבח צפונית ובעינין שחיטה כנגד המזבח ולא חוזה לו שם היה המטבחים: וטבעות קבועות ברצפה לכת ראש הבהמה לחוכן והם כ"ד כמנין המשמרות ומקומן כ"ד אמות מן הדרום לצפון קבועות בו' סדרים של ד' טבעות היו כ"ד ורחוק הסדר הראשון מן המזבח ה' אמות ומאותו סדר עד כלות ו' סדרים כ"ד אמות והכי תנן במסכת מדות (דף לו.) וטבעות היו לצפון ו' סדרים של ד' ד' ויש אומרים ד' של ו' שיעליהם שוחטים את הקדשים כלומר על ידיהן שוחטים קדשים כמו שפירשנו: על טבעת שניה. לאו בטבעת שניה של סדר ראשון שהוא אכל המזבח אלא בטבעת ראשונה שהוא אכל הקרן בסדר השני המשוכה לכל כפון ופני השוחט ולואר בהמה לכל מערב כפון באלכסון כדי שלא יעכב אור השמש לבא

וטעמא דבטבעת שניה שהיא מתרחקת מן המזבח שגובה עשרה שיוכל לראות דרך עליו השמש ויותר מכאן לא היה צריך להרחיק ואם היה שוחט בסדר הראשון א"כ היה המזבח מעכב אור השמש לבא על ידו של שוחט שהרי המזבח גבוה י' אמות וסדר ראשון של טבעות אינו רחוק מן המזבח אללא ח' אמות: תמיד של בין הארבעים על קרן לפונית מזרחית על טבעת שניה . שהרי בערב הלכה לה בלד מערב הילכך צריך להמשיך מקום שחיטה למקום שכלה המזבח ללד לפונית מזרחית וכמה שיתרחק יותר הבא החמה על ידו ובגמ' נפקא לן שארץ שוחט לשחוט לאור היום: בטבעת שניה. בשביל הטעם שפירשנו בתמיד של שחר: שחט השוחט והביל המקבל. לזרוק ובא לו המקבל לקרן מזרחית לפונית נתן מזרחית לפונית שעולה בכבש שהוא בדרום ופונה לימין פוגע בקרן דרומית מזרחית תחלה ושם א"ל ליתן משום לעולה טעונה יסוד וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד כדנפקא לן בזבחים (דף נג:;) ומקיף ובא עד מזרחית לפונית ונתן ואמר בזבחים (דף סב:) כל פינות שאתה פונה לא יהו אללא דרך ימין ונפקא לן ממעלות הפונים קדים לע"ג דבמתן דמי עולה אינו עולה בכבש דהא על הרצפה עומד והכלי בידו וזורק למרחוק כדכתיב וזרקו דהא למטה מן החוט [הסיקרא] הוא נתן אפילו הכי כיון דבחתאות שניתנות ע"ג הקרנות למעלה ושם צריך לעלות לכבש דרך הדרום ופונה למזרח דרך ימין וה"נ בכל הדמים לע"פ שניתנין למטה מתחיל להקיף דרך הדרום שהוא פניו של מזבח בפתח כניסת הבית ומשם פונה לימין בקרן מזרחית לפונית ואחר כך למערבית דרומית ונתן למערבית דרומית נמלא מקיף את המזבח דרך ימין מזרח לפון ואח"כ למערבית דרומית כך פי' הרב רש"י בסדר יומא בפ"ק (דף יז:); שירי הדם [היה] שופך על יסוד דרומית . דכל הניתנין על מזבח החילון שירים שלו נשפכין על יסוד דרומית וכן מוכיח בזבחים (דף נג.) דלמרינן טעמא גבי שעיר נשיא ולמד ירידתו מן הכבש ליציאתו מן ההיכל מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו דהיינו יסוד מערבי שכנגד הפתח ונפקא לן מקרא דכתיב אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד אף ירידתו מן הכבש בסמוך דהיינו יסוד דרומית וכיון דבחתאות צריך לו לשפוך על יסוד דרומית ה"נ בכל הדמים אף על פי שאין עולין על הכבש בשביל זריקתן שיריהן נשפכין אל יסוד דרומית שהרי מתן דמן בהקפת ימין כמו כן באותן שעולין ע"ג כבש: עכשיו פירש לך שחיטתו וזריקתו מכאן ואילך מפרש סדר הפשטו וניתוחו וכיאלד מעלין את האברים לכבש: (רש"י)

שזכה בהן מרק את ההפשט קרע את הלב והוציא את דמו חתך את הידים ונתנן למי שזכה בהן עלה לרגל הימנית חתכה ונתנה למי שזכה בה וב' ביצים עמה קרעו ונמצא כולו גלוי לפניו נטל את הפדר ונתנו על בית שחיטת הראש מלמעלה נטל את הקרביים ונתנן למי שזכה בהן להדיחן והכרס מדיחין אותה בבית המדיחין ומדיחין אותה כל צרכה והקרביים מדיחין אותן שלש פעמים במעוטן על שולחנות של שיש שבין העמודים נטל את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד ואצבע הכבד מן הכבד ולא היה מזיזה ממקומה נוקב את החזה ונתנה למי שזכה בה עלה לדופן הימנית היה חותך ויורד עד השדרה ולא היה נוגע בשדרה עד שמגיע לבין ב' צלעות דקות חתכה ונתנה למי שזכה בה והכבד תלויה בה בא לו לגרה הניח בה שתי צלעות מכאן וב' צלעות מכאן חתכה ונתנה למי שזכה בה הקנה והלב והריאה תלויים בה בא לו לדופן השמאלית הניח בה שתי צלעות דקות מלמעלן ושתי צלעות דקות מלמטן כך היה מניח בחבירתה נמצא מניח שתיים מלמעלן שתיים מלמטן חתכה ונתנה למי שזכה בה והשדרה עמה והטחול תלוי בה והיא היתה גדולה אלא של ימין קורין גדולה שהכבד תלויה בה בא לו לעוקץ חתכו ונתנו למי שזכה בו האליה ואצבע הכבד וב' כליות עמו נטל את הרגל השמאלית חתכה ונתנה למי שזכה בה נמצאו כולן עומדים בשורה והאברים בידם

פירוש לא היה שובר בו את הרגל. כשהיה מתחיל הפשטו היה קרב הראש העוקץ והרגל ושתי דפנות וידים והחזה והגרה ונמצאת למד מהתם שמפשיטין אותו דרך הרגלים הילכך (כתוב) פירש כך כשהתולה ברגליו באונקליות לא היה שובר את רגליו ומניח רגל השבור ברגל האחר דרך הרגל ויורד עד לחזה וכן מוכח בזומא (דף כה:;) דלמרין התם דרך הנקב שינקוב ברגל שני כדרך הטבחים שתולין את הבהמה להפשיטה: אלא נוקבו מתוך ערקובו. כמו ארכובו בשני הרגלים נוקב ומניח באונקליות דרך הנקבים וכל כך למה שלאחר שהפשיטה מנתחה אבר אבר וכשחותך רגל ימין עדיין תלויה הבהמה ברגל השמאלי ואם היה תולה אותה כמו הטבחים לאחר שיחתוך ממנה רגל ימין תפול הבהמה לארץ לפי שאותו הרגל תחוב ברגל האחר ועל ידי כן תלוי הבהמה: היה מפשיט ויורד עד שהגיע לחזה. שהרי הופשטה כל הבהמה אלא שעדיין תלויה עוד בחזה למטה שעדיין לא הופשטה שם כדקתני לבסוף מרק והפשיט וקודם שיחתוך ממנה שום אבר חותך את הראש ולא מפשיטו שהרי קודם הוא בהקטרה ונאה לחותכו קודם: ונתנו למי שזכה בו. קודם שחתך את הכרעים רגלי הבהמה כרעים על שם כריעה קרי להו כרעים שמאחר שהופשטו הידים עד כנגד החזה יכול לחתוך כל ארבע רגלים יחד: מירק והפשיט. גמר כמו (יומא דף לא:;) קרעו ומירק אחר שחיטה ידו (על) כלומר גמר הפשיטו נגד החזה ולאחר וסוף הידים: קרע את הלב והוליא את דמו חתך את הידים ונתנן למי שזכה בהן עלה לרגל הימנית. וה'ה דקודם שיחתוך הידים היה לו לחתוך רגל הימנית אלא שעדיין כובד הבהמה ברגלים והבהמה נתלית ובכל הסדר הזה אין שום פסוק כי אם סברא לפי מה שנכון לעשות עושין: חתכה ונתנה למי שזכה בה. דהיינו אותו שזכה בראש: ושני ביצים עמה. שעולה בא זכר ואז הבהמה תלויה על ידי הרגל השמאלי: קרעו ונמצא כולו גלוי לפניו. עכשיו שנטל רגל הימני כשקרעו נמצא כולו גלוי לפניו ויכול לראות בפנים שכשלא היה הרגל עדיין חתוך אפי' אם היה קורעו לא היה מה שבפנים נראה כמו עתה: נטל הפדר. חלב ונתנו

מכסה על בית שחיטת הראש למעלה לכסות בו בית השחיטה קתני בית השחיטת הראש כשהיה נושא את הראש על המזבח היה הופך בית השחיטה למעלה ולוקח החלב ומכסה וזה לרך נגוד למעלה ולא קתני בית השחיטה סתם למעוטי שחיטת לואר אחיא [סד"א] דכמו שהראש מגונה בשביל שחיטה הכי נמי לואר מגונה הילכך פי' לך בית שחיטת הראש למעוטי בית שחיטת לואר ולואר כשהיה נושא היה הופך החתך אלכו ואינו נראה אבל הראש קרניו בין אכבעותיו וחוטמו כלפי זרועותיו ובית שחיטתו למעלה הילכך נכסה הפדר בית השחיטה והכי יפה לעשות ושחיטת האואר אינה מגונה בדם כל כך כמו הראש: נטל את הקרביים ונתנו למי שזכה בהן להדיחן. ולהסיר הטיונוף שבהן: ודיחו אותו בבית המדיחין. ומדיחן כל ארכה לפי שיש בה טינופת הרבה קבעו לה לשכה אחת להדיחה שם ולא קבעו בה הדחה שיש כרס שיש בה טינופת הרבה ויש שאין בה כל כך (הקרביים) והבני מעיים אין בהן משום טינופת כל כך: מדיחין אותן ג' פעמים. (בכך לכל) במיעוטן של שולחנות בשולחן הקטן של שולחנות של שיש שבבית המטבחים ולא היו שולחנות שבין העמודים על אותי היו מפשיטין כדמפרש במסכת מדות (דף לו.) אבל מלבד אותן שולחנות היו שולחנות של שיש נראה לי שהיו קבועין בגובה שעליהן היו מדיחין קרביים וכן מיייתנו על גמרן דהאי פירקא י' שולחנות היו במקדש ח' של שיש בבית המטבחים שעליהם מדיחין את הקרביים אבל שולחנות שהיו מפשיטין היו בין עמודים וכן גרסי' בהדיח במסכת מדות (דף לו.) שולחנות של שיש שבין העמודים ובשולחנות שעליהן מדיחין גרסי' בבית המטבחים וכן מוכח במדות דאמרין מקום הטבעות כ"ד לשולחנות ד' שולחנות לעמודים כו' הנסין ד' והמותר מקום הנסין: במיעוטן שולחנות של שיש יכולין להדיח שהתמיד היה כבש והא דתנו במדות (דף לז:) לשכה ששם היו מדיחין קרבי קדשים היינו כרס כדמוכח הכא שמדיחין בבית המדיחין הכרס וכל כרכי בית המטבחים מדיחין שם ונראה לי הא דלא היו רואים להדיח הקרביים עם הכרס בלישכה מדיחין משום שהכרס יותר ויותר יש בה טינופת ואם יודחו יחד יתלכלכו זה מזה לכך קבעו זה לזה מקום: ונטל את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד. ועד עכשיו לא היה לו אורך סכין לא בנטילת הפדר ולא בנטילת קרביים שזהו דבר שנוטלין ומפרידין בלא סכין: והפריש את הריאה מן הכבד. הפריד זה מזה כדי שתהא הריאה עם לואר כדלקמן והכבד עם דופן ימין: ואכבע הכבד מן הכבד. אכבע הכבד כשחותכים את הכבד ומפרידין אותו ממקומו נשאר מעט כבד מן העוקץ אלל הכליות ולא היה מזיזה ממקומה: נקב את החזה. בדבר שאינו חותך כדרכו שייד לשון נקיבה שהיה מפריד החזה מן הדפנות והכלעות זו ארוכה מזו ועוד יש לומר לפי שהחזה על הדפנות כמו אהל וכשנטל את החזה משם הוי כמי שניקב בבהמה שהחזה קצר ברחבו ודומה מקומו לאחר נטילתו כחלון וזהו עיקר: ונתנו למי שזכה בו עלה לדופן הימני היה חותך ויורד עד השדרה. אלל השדרה חותך ולא היה נוגע בשדרה שהשדרה היה מניח אותה עם הדופן השמאלי לפי שבזה הדופן היה חולה הכבד: לא היה חותך השדרה עמו. שאם היה חותכו עמו היתה כבידה [הרבה] (היה): עד שהיה מגיע לב' הכלעות דקות. אלל החזה כלומר היה חותך ויורד עד שיהא מגיע לאותן כלעות וגם למעלה אלל העוקץ היה מניח ב' הכלעות ולקמיה מפרש כשיפריש דופן שמאלי דקתני ומניח ב' כלעות דקות מלמעלה וכו' וכך היה עושה בחבירתה דופן ימין: חותכה ונתנה למי שזכה בו. והכבד תלוים בה

לכך הפריץ קודם הריאה מן הכבד שב' הקרבות היו: בא לו לגרה. לאור: והניח זה ב' כלעות מכאן וב' כלעות מכאן. ב' כלעות הניח בו כבר כשחתך הדופן הימני ועכשיו (הניח בו פעויו) הניח זה ב' כלעות מלד אחר וזהו אותן כלעות שהן בדופן אלל חזה ועדיין לא חתך דופן השמאלי לכך שייך לומר והניח זה פעדיין הן מחוברות לדופן: והקנה והלב והריאה תלוין זה בא לו לדופן שמאלי והניח. לא גרסי' זה [אלל] והניח אלל העוקץ: ב' כלעות דקות. דהיינו למעלה וב' כלעות דקות מלמטה אלל החזה והניחן במקומן ולא חתך עם הדופן וכן היה מניח עם חבירתה בדופן הימני ב' כלעות למעלה אלל העוקץ ולפי שלל פירש לך למעלה ב' כלעות למעלה בנטילת דופן ימין פירשן כאן: נמלא מניח בשתייהן. בשתי דפנות שתיים שתיים מלמטה ושתיים מלמעלה בין בדופן ימין בין בדופן שמאל מגיח בכל א' שתיים שתיים למטן וכן שתיים שתיים למעלן: חתכה. לדופן שמאל ונתנה למי שזכה זה והקדרה עמה תלויה זה והיא היתה כבידה יותר אלל של ימין קרויה גדולה לפי שהכבד תלוי זה והכבד לאו מן הדופן הוא אלל תלוי הוא זה ובשזיל שדבר שאינו בכלל הדופן תלוי זה לכך נקראת גדולה: בא לו לעוקץ. הוא הזנב חתכו אלל רגל השמאלי פעדיין תלויה הבהמה בו: האליה ואכבע הכבד וב' כליות עמו. וכן ב' כלעות מכאן וב' כלעות מכאן לפי שאותן כלעות מיקרי כנפי העוקץ ולא חש לפרש שני כלעות מכאן ומכאן: נטל רגל השמאלי. שנשאר יחידי שכל הבהמה מנותחת לאזורים ורגל שמא. לי נשאר עדיין באונקלי ונתנה למי שזכה זה נמלאו כולן עומדין בשורה והאזורים בידם: עד עכשיו פירשן סדר ניתוחיה מעתה כריך לפרש סדר הולכתם למזבח כיצד מוליכים האזורים קודמין זה זה: לזה: (כפ"י)

דף לא - ב

הראשון בראש וברגל הראש בימינו וחוטמו כלפי זרועו קרניו בין אצבעותיו בית שחיטתו מלמעלן והפדר נתון עליה הרגל של ימין בשמאלו ובית עורן לחוץ השני בשתי ידיים של ימין בימינו ושל שמאל בשמאלו ובית עורן לחוץ השלישי בעוקץ וברגל העוקץ בימינו והאליה מדולדלת בין אצבעותיו ואצבע הכבד ושתי כליות עמו הרגל של שמאל בשמאלו ובית עורן לחוץ הרביעי בחזה ובגרה החזה בימינו והגרה בשמאלו וצלעותיו בין שני אצבעותיו החמישי בשתי דפנות של ימין בימינו ושל שמאל בשמאלו ובית עורן לחוץ הששי רבים הנתונים בבזך וכרעים על גביהן מלמעלה הז' בסולת השמיני בחביתים התשיעי בין הלכו ונתנום מחצי כבש ולמטה במערבו ומלחום וירדו ובאו להן ללשכת הגזית לקרות את שמע: **גמ'** תנא יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם: לא היו כופתין את הטלה מאי טעמא רב הינא ורב חסדא חד אמר משום בזיון קדשים וחד אמר משום דמהלך בחוקי העמים מאי בינייהו איכא בינייהו דכפתיה בשיראי אי נמי בהוצא

דדהבא תנן התם שלש עשרה שולחנות היו במקדש שמונה של שיש בבית המטבחים שעליהם מדיחין את הקרבים ב' במערבה של כבש אחד של שיש ואחד של כסף על של שיש נותנין את האברים ועל של כסף כלי שרת ובאולם שנים מבפנים על פתח הבית אחד של כסף ואחד של זהב על של כסף נותנין לחם הפנים בכניסתו ועל של זהב ביציאתו שמעלין בקודש ולא מורידין ואחד של זהב בפנים שעליו לחם הפנים תמיד מכדי אין עניות במקום עשירות אמאי עבדי דשיש ניעבדו דכסף ניעבדו דזהב אמר רב חיננא בשם רבי אסי ורבי אסי בשם רבי שמואל בר רב יצחק מפני שהוא מרתיח: של שחר היה נשחט על קרן מזרחית צפונית: מנא הני מילי אמר רב חסדא דאמר קרא [במדבר כח-ג] שנים ליום כנגד היום תניא נמי הכי שנים ליום כנגד היום אתה אומר נגד היום או אינו אלא חובת היום כשהוא אומר [במדבר כח-ד] את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים הרי חובת היום אמור הא מה אני מקיים שנים ליום נגד היום הא כיצד תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת שניה ושל בין הערבים היה נשחט על קרן צפונית מזרחית על טבעת שניה: עשרה דברים שאל אלכסנדרוס מוקדון את זקני הנגב אמר להן

פירוש הראשון בראש וברגל כיכל הראש בימינו. שהראש קודם לכל האברים דכתיב (ויקרא א) ונתח אותה לנתחיה את ראשו ואת פדרו הילכך הראש בימינו: וחוטמו כנגד זרועו. חוטם הבהמה פונה נגד זרועו ואז קרניו בין אלכעעותיו. גב הראש על גב פיסת ידו ובית שחיטה פונה למעלה: והפדר נתון עליה. לכסות מקום השחיטה וזהו כבוד של מעלה: רגל של ימין בשמאלו ובית עורו לחוץ. מקום שמשם הופשט העור היה כלפי חוץ אל העם ומקום החתך כלפי המוליך והכי שפיר למעבד כדי שלא יראה החתך ומפרש ביומא (דף כה:) מ"ט סליקא לרגל בהדי רישא לאיכא למ"ד התם דרך ניתוחו היה קרב הראש והרגל וב' ידים ושני דפנות החזה והגרה והעוקץ והרגל ואיכא למ"ד דרך עילויא דשומנא היה קרב פי' כדרך שהאברים שמינים זה מזה הם קריבים הראש והרגל ושני דפנות החזה והגרה ושני ידים והעוקץ והרגל ובין למ"ד דרך ניתוחו איז זה סדר שהרגל קרב עם הראש שהרי בניתוח שני ידים קודמין ומפרש התם מאי טעמא רגל סליק בהדי רישא הראש כבר פירשתי שהוא קודם וגזירת הכתוב היא ומה טעם רגל עמו משום דרישא נפישי ביה עלמות סלקא רגל בהדיה שהוא כולו בשר והכי שפיר למעלה שתהא בהקטרה עלמות ובשר ואין בשום אבר כ"כ בשר עמו כרגל: השני בב' ידים. האי תנא איזיל בתר איברא דבישרא כלומר בתר גדול האברים שהאברים גדולים זה מזה הם קודמים הילכך ב' ידים קודמים שהן גדולות מהעוקץ והרגל: של ימין בימינו ושל שמאל בשמאלו. דרך חשיבותן מוליכין אותן למזבח ובית עורה של כל אחד ואחד לחוץ: הג' בעוקץ וברגל השמאלי העוקץ בימינו והאליה מדולדלת בין אלכעעותיו. היא דבוקה בעוקץ והולכת בין האלכעעות וגם אלכעעות דבוקה בעוקץ אלכעעות הכבד וב' הכליות עמו הרגל של שמאל כו': הרביעי בחזה ובגרה. ובזכור החזה בימינו שהוא חשוב יותר והגרה בשמאלו ולכעעותיה בין אלכעעותיו והאי ללא פירש ובית עורה לחוץ היינו טעמא דשני כלעותיו מונחין בין אלכעעותיו א"כ הוי בית עורה לחוץ אבל גבי דפנות לא פירש לך כלום והיה יכול לישא דפנות על פס ידו לכך פירש בית עורה לחוץ: החמישי בב' דפנות

של ימין כו'. ובית עורן לחוץ: השאי בקרבים הנתונים בצד. כף מתרגם בצד ולפי שאין מחוברין יחד
 כריך ליתנו בכלי וכרעים על גביהם מלמעלה: השביעי בסלת. שלאחר הקטרת אברי תמיד מקטירין
 מנחתו דהיינו סלת: חביתי כ"ג. לאמר ביומא (דף לד.) עולה ומנחה שם מנחה ואפילו חביתין: הט'
 ביון. נסכים רביעית ההין כל אלו קרבים עם האברים דאין מקריבין עולה בלא מנחה ונסכים
 וחביתים אף על פי שקריבין בעבור כהן גדול הואיל ומן הפסוק הם קודמין לנסכי תמיד (כריך לנו
 שאר האברים): הלכו ונתנום מחאי כבש ולמטה. ולא מחאי כבש ולמעלה שלאחר הקטרת הקטורת
 חוזרין ומוליכין אותן למזבח ואם היו קריבים למזבח לא תראה הולכה היכך כריך להניח מחאי
 כבש ולמטה שלאחר כך לכשיחזירו ויוליכו או הם או אחרים תראה הולכה חסובה והכי יפה לעשות
 שאם קרבים למזבח נראה כמוקטרים ועוד דפעמים שיקטירם קודם הקטורת הואיל וקרובים הם
 כל כך למזבח: במערבו. של כבש ולא במזרחו שהרי בלכתם למזבח להוליך אברים למזבח ולדרום
 במערכה דרך מזרחית של כבש שהרי כבש לאמאע המזבח ומכאן ומכאן תופס המזבח ת' אמות
 לכל דל לאחר שכלה הכבש שהרי הכבש ט"ז והמזבח ל"ב נמלא ח' אמות לכל דל ומקום המערכה
 במזרח המזבח אכל מזרחו של כבש ורחב המערכה אינו תופס עד חאי המזבח שהרי התפוח באמאע
 המזבח נמלא אתה אומר הליכתו למזבח לזרוק האבדים למערכה לכך נותנים האבדים במערבו של
 כבש לפנות מקום הליכתו: ומלחום. דכתיב על כל קרבנך תקריב מלח: וזאו ללשכת הגזית לקרות
 את שמע. ולאחר ק"ף יקטירו את הקטורת והכי נכון הדבר שיתפללו קודם שיקטירו שום הקטר
 ויעל קרבנס לריח ניחוח: גמ' תנא יד ורגל. יחד כעקידת ירחק כו': חד אמר משום בזיון קדשים
 וחד אמר מפני שהוא מהלך בחוקי העמים. כשמקריבין זבת לעבודת כוכבים הן כופתין אותן כך
 ארבעה רגלים יחד: ומאי בינייהו. בין למר ובין למר אסור לעשות: איכא בינייהו דכפתיה בשיראי.
 במילת משום בזיון קדשים ליכא משום חוקי העמים איכא: עשר שולחנות היו במקדש. בעזרה ב'
 שולחנות שהיו באולם לא חשיב הכא בהדי עשר אלא אותם שהיו בעזרה: ח' של שיש בבית
 המטבחיים. אכל הטבעות בצפון שעליהם מדיחין את הקרביים וב' במערב הכבש וב' באולם מבפנים
 אכל פתח ההיכל אחד של כסף וא' של זהב: בכניסתו. כשמגיעין לפתח מניחין אותם עליו ועומדין
 בו לפוש: ועל של זהב ביציאתו. ושם היה מונח עד שיקטירו הבזיכין כך מפרש במנחות בפרק שתי
 הלחם (דף טו:): שמעלין בקדש ולא מורידין. כגון בכניסתם מניחין על של כסף וכשמגיע בהיכל
 ח] על של משה שהיה מאופה זהב הרי עלייה ולא מורידין לפיכך ביציאתו מניחו על כלי של זהב
 ועשר שולחנות היו עדיין בהיכל שעשה שלמה והא ללא חשבינהו הכא ללא חשיב אלא אותן שמניחים
 עליהם ובאותן של שלמה לא היו מסדרים כדאמרין במנחות פרק שתי הלחם (דף טו.) עשר
 שולחנות עשה שלמה ולא היו מסדרים אלא על של משה כו': מפני שמרתית. את הלחם ומחממו
 וממהר להתעפש: שנים ליום נגד היום. נגד השמש או אינו אלא חובת היום כלומר כל יום ויום
 תקריבו שנים כשהוא אומר וכו': כיצד תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית על טבעת
 שניה.

כדפרישית במתניתין כזה: (כ"ט)

מן השמים לארץ רחוק או ממזרח למערב אמרו לו ממזרח למערב תדע שהרי חמה במזרח הכל מסתכלין בה חמה במערב הכל מסתכלין בה חמה באמצע רקיע אין הכל מסתכלין בה וחכמים אומרים זה וזה כאחד שוין שנאמר [\[תהילים קג-יא\]](#) כגבוה שמים על הארץ [וגו'] כרחוק מזרח ממערב ואי חד מינייהו נפיש נכתוב תרווייהו כי ההוא דנפיש ואלא חמה באמצע רקיע מ"ט אין הכל מסתכלין בה משום דקאי להדיא ולא כסי ליה מידי אמר להן שמים נבראו תחלה או הארץ אמרו שמים נבראו תחלה שנא' [\[בראשית א-א\]](#) בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ אמר להן אור נברא תחלה או חשך אמרו לו מילתא דא אין לה פתר ונימרו ליה חשך נברא תחלה דכתיב [\[בראשית א-ב\]](#) והארץ היתה תהו ובהו וחשך והדר ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור סברי דילמא אתי לשיולי מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור אי הכי שמים נמי לא נימרו ליה מעיקרא סבור אקראי בעלמא הוא דקא שייל כיון דחזו דקהדר שאיל סברי לא נימא ליה דילמא אתי לשיולי מה למעלה מה למטה מה לפנים ומה לאחור אמר להם אידין מתקרי חכים אמרו ליה איזהו חכם הרואה את הנולד אמר להם אידין מתקרי גבור אמרו לו איזהו גבור הכובש את יצרו אמר להן אידין מתקרי עשיר אמרו ליה איזהו עשיר השמח בחלקו אמר להן מה יעביד איניש ויחיה אמרו ליה ימית עצמו מה יעביד איניש וימות יחיה את עצמו אמר להן יעביד איניש ויתקבל על ברייתא אמרו יסני מלכי ושלטון אמר להו דידי טבא מדידכו ירחם מלכו ושלטון ויעבד טיבו עם בני אינשא אמר להן בימא יאי למידר או ביבשתא יאי למידר אמרו ליה ביבשתא יאי למידר דהא כל נחותי ימא לא מיתבא דעתיהון עד דסלקין ליבשא אמר להן אידין מנכון חכים יתיר אמרו לו כולנא כחדא שווין דהא כל מילתא דאמרת לנא בחד פתרנא לך אמר להן מה דין אתריסתון לקבלי אמרו ליה סטנא נצח אמר להן הא אנא מקטילנא יתכון בגזירת מלכין אמרו ליה שלטן ביד מלכא ולא יאי למלכא כזב מיד אלביש יתהון לבושין דארגוון ושדי מניכא דדהבא על צואריהון אמר להן בעינא דאיזל למדינת אפריקי אמרו ליה לא מצית אזלת דפסקי הרי חשך אמר להן לא סגיא דלא אזלינא אמטו הכי משיילנא לכו אלא מאי אעביד אמרו ליה אייתי חמרי לובאי דפרשי בהברא ואייתי קיבורי דמתני וקטר בהאי גיסא דכי אתית (באורחא) נקטת בגוייהו ואתית לאתרך עבד הכי ואזל מטא לההוא מחוזא דכוליה נשי בעי למיעבד קרבא בהדייהו אמרו ליה אי קטלת לן יאמרו נשי קטל אי קטילנא לך יאמרו מלכא דקטלוהו נשי אמר להן אייתו לי נהמא אייתו ליה נהמא דדהבא אפתורא דדהבא

פירוש מן השמים לארץ רחוק. כלומר איזה רחוק יותר: אמרו לו ממזרח למערב. רחוק יותר משמים לארץ: ותדע שהרי חמה במזרח הכל מסתכלים בה חמה באמצע רקיע אין הכל מסתכלין. ולמה לפי שהחמה כשהיא במזרח או במערב היא רחוקה ובשביב שהיא רחוקה יכולים להסתכל בה

שאין האורה מזקת לעינים אבל כשהיא באמצע הרקיע קרובה ואורה מזהיר כ"כ שאין יכולין לראות: וחכ"א זה וזה מדתם שוה. כדמוכחי קראי: כחוב אחד אומר כגובה שמים על הארץ וכתוב אחד אומר כרחוק מזיח ממערב. ואם לא היתה מדתן שוה אלא מזרח ומערב רחוק יותר למה אחר הכתוב במועט במדה לא היה לו כלל לומר אלא המרובה אלא ודאי שניהם שוין במדה לכך אחר את שניהן: אלא מאי טעם חמה באמצע הרקיע אין הכל מסתכלין בה. כמו שהם מסתכלין כשהיא במזרח או במערב: משום דקאי להדיא. בגילוי היא עומדת ולא כפי לה מידי ובשביב כך אורה מזהיר ומזיק לעינים המזיחות שם: אמר להם שמים נבראו תחלה. כלומר או ארץ ושמים כאחד נבראו: שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים. אלמא שמים קדים: אור נברא תחלה. כלומר איזו נברא תחלה: מילתא דא לית ליה פתר. דבר זה שאלת אין שום אדם בעולם שידע לפותרה: ופריך הש"ס ואמאי השיבו ליה מילתא דא לית ליה פתר: ולימרו ליה. מן הפסוק דחשך נברא תחלה שנאמר וחשך על פני תהום והדר ויאמר אלהים יהי אור אלמא חשך קדים: סברו אי אמרו ליה. הרי אתא לשיוולי מה למעלה ומה למטה והילכך השיבו ליה מילתא דא לית ליה פתר וימנע ולא ישאלם עוד ממעשה בראשית: אי הכי. דבשביב כך נמנעו מלהשיבו תחלה נמי אמאי השיבו לו השמים נבראו תחלה לא היה להם להשיבו כלום משום דילמא אתי כו': מעיקרא סברי אקראי בעלמא הוא. דקא משאיל ולא ישוב עוד לשאלו יותר ממעשה בראשית לכך יכולים להשיבו האמת כיון דחזו וכו': אידין חכים. מי מיתקרי חכם: הרואה את הנולד. המבין מלבו מה שעתיד להיות קורות שעתידים לבא ונזהר מהן: הכובץ את יצרו. בא לידי עבירה וכבץ את יצרו ונמלט ממנה: השמח בחלקו. בעה שנותן לו המקום: ימיה את עצמו. ישפיל את עצמו: יחיה את עצמו. יגבה את עצמו ומתוך כך יתנו בו הבריות עין רעה ויקנאו בו וימות ולימדוך חכמים שאדם הרואה שיחיה ישפיל את עצמו וירחמו עליו הבריות ויחיה שנים הרבה ומגאווה ימנע את עצמו שלא יקצרו ימיו וימות בלא עתה: יסנא מלכו ושלטון. ויתקבלו דבריו ויאהבו אותו אבל אדם רגיל לדבר עם מלכים ושרים מקנאים בו בני אדם ומתוך כך שונאים אותו ואת מעשיו: ידי עדיפא מדידכו. חכמתו גדולה משלכם שאני יועלו ענה טובה שעל ידה יהא מקובל לפני הבריות ואיזו ענה ירחם מלך ושלטון וידבר עמהם תמיד ויעבד טיבו עם בני העיר בשביב חנשי העיר וידבר עליהם אל המלך שלא להכביד עולו עליהם ואז יבאו בני העיר לעובדו: בימא יאי למידר או ביבשתא. באיזה מקום טוב לגור בים או ביבשה השיבו לו ביבשה: דהא כל נחותי ימא לא מיתבא דעתייהו. אין דעתן מיושבת בהן עד שירדו ליבשה: אי דין מנכון טפי חכים. איזה מכס חכם יותר: כולנא בחדא פתנא לך. כולנו חכמים ואין חכם זה מזה שהרי כולנו הסכמנו לדעת אחד: אמר להן מה דין אתריסתון לקבלי. מה זה שאתם עומדים נגדי ואינכם מחזיקים יראתנו הלא אתם יודעים כי אנחנו הרבים ואתם תחתינו. אתריסתון לשון תרים ומגן: אמרו ליה שטנא נחא. זו אינה ראייה שהרי אתם רואים בכל יום שהשטן הוא נולח ומטעה בני האדם אף אתם אל תתמהו על שאנו תחתיכם: אמר להם. שוטים אתם שאתם מחזיקים יראתכם שאם ארצה אהרוג אתכם בגזירת מלכים שאני מלך ואבקש לשאר מלכים שאוהבים אותי שיתנו לי רשות להרוג אתכם: אמרו לו שילטון ביד מלכות ולא יאי למלכא כזב. כלומר בידך הממשלת לעשות שאתה מלך ושר אבל בכך נחמתנו שהבטחתנו שלא תעשה עמנו

[איכה ב-יט] קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נכח פני ה' (וגו') אמר ר"א בן עזריה תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר **[ישעיה נד-יג]** וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך:

פירוש אמר להו מי אכלי אינשי נהמא דדהבא. כלומר וכי מנהג בכאן לאכול לחם של זהב: אמרו ליה. אין מנהג בכאן לאכול לחם של זהב אבל בשביל כך שמנו זהב לפניך לאכול שהרי זה פלא לנו שצאת לכאן בשביל אכילתך וכי לא היה לך לחם לאכול במקומך שנתרחקת ממלכותך וצאת עד כאן ושאלת לחם לאכול לכך נתננו לך זהב וכסף שסבורים היינו שצאת בגלל זהב וכסף לכאן: כדנפיק ואתי. כשהיה יולא מן העיר: כתב אבבא דמחוזא. כתב על שער העיר: אנא אלכסנדרוס הויתי שטיא. הייתי שוטה מבלי לב להבין: עד דאתיתי. לכרך נשיא ולמדוני חכמה: יתיב אההוא מעיינא האכיל נהמא. כדרך בני אדם שיושבים על המעיין ואוכלין סם לחם וכפוראים לשחות שותים: הוו בהדיה גילדני. היה עמו דגים מלוחים: בהדי דמחורי נפל בהו ריחא. בעוד שהיו רוחאים במים כדי להסיר מליחתם נפל בדגים ריח טוב ומעיין מגן עדן היה: א"ל שקל מהנהו מיא טרא באפיה. רחץ פניו ולא עשה יותר: איכא דאמרי. הלך במעיין עד דמטא לגן עדן שמסס היה נובע: רמא קלא. ואמר פתחו בבא: אמרו ליה השערר לה'. לדיקים יבאו בו: אמר להו אנא מלכא אנא. וחשוב אנא תנו לי דבר אחד מגן עדן הואיל ואינכם רואים לפתוח לי שער: יהבו ליה גולגולתא. נתנו לו ראש גולגולת: אתייה תקליה לכולהו כספא ודהבא דיליה לא הוה תקילי. היה נותן כל כסף וזהב שלו במאזנים מלד זה והגולגולת מלד זה ואעפ"כ היה מכביד יותר הגולגולת ללא היה מולא דבר ששוקל כנגדה: אמר להם אלכסנדר מוקדון ליבנן מאי האי. שאיני יכול למלאו משקלו: אמרו לו. גולגולתא של אנוש בשר ודם שלא ישבע לעולם לפיכך משקלה כל כך שכל כסף וזהב היא מושכת אליה: א"ל ממאי דהכי הוא. במאי אבחיין אם אמת אתם מדברים: שקלי עפרא. מעט עפר וכסיה שלא תוכל הגולגולת לראות ואז תשבע ולא יכלה שום דבר לימשך אליה וימלאו משקלה: [לאלתר] תקל. כלומר כאותו דבר ששוקל כנגדה: היינו דכתיב שאול ואבדון. נגדו ועיני אדם לא תשבענה: כל העוסק בתורה שכינה שרויה עליו שנאמר קומי רוני בלילה. לעסוק בתורה: שפכי כמים לבך נוכח פני ה'. כלומר שכינה שרויה עליו שנאמר קומי רוני בלילה. לעסוק בתורה: שפכי כמים לבך נוכח פני ה'.

פרק חמישי - אמר להם הממונה

מתני' אמר להם הממונה ברכו ברכה אחת והם ברכו קראו עשרת הדברות שמע והיה אם שמוע ויאמר ברכו את העם שלש ברכות אמת ויציב ועבודה וברכת כהנים ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא: ב אמר להם חדשים לקטרת בואו והפיסו זכה מי שזכה אמר להם חרשים עם ישנים בואו והפיסו מי מעלה אברים מן הכבש למזבח ר"א

בן יעקב אומר המעלה אברים לכבש הוא מעלה אותן ע"ג המזבח: ג מסרום לחזנים היו מפשיטין אותם את בגדיהם ולא היו מניחין עליהם אלא מכנסים בלבד וחלונות היו שם וכתוב עליהם תשמיש הכלים: ד מי שזכה בקטרת הי' נוטל את הכף והכף דומה לתרקב גדול של זהב מחזקת שלשה קבין והבזך היה בתוכו

פירוש מתני' [מכאן ואילך הוא פירוש הרמב"ם ז"ל] אמר להם הממונה. כבר נתבאר בגמ' ברכות [דף יא:] שהזרחה הזאת שהיו מצרכין תחלה היא אהבת עולם ואחר שהשמש זורח והאור מתפשט מצרכין יורד אור לפי סדר ברכות אין מעבד כמו שנתבאר שם ומה שאמרו קראו עשרת הדברות בכל יום לפי שהם עיקר הדת וראשיתו וכבר אמרו בגבולים בקשו לומר כן אלף שכבר בטלום מפני תרעומת המינין ולא באר הבבלי מה היא תרעומת המינין אלף שנתבאר בתחלת ברכות בירושלמי ואמרו בדין היה שקורין עשרת הדברות בכל יום ויום אלף מפני מה אין קורין אותם מפני המינין שלא יהיו אומרים אלו לבדם ניתנו למשה מסיני וכבר אמרו זה בהלכות ירושלמי שחברנו אח"כ אמר שהעם מצרכין שלש ברכות שהם אמת ויציב ורצה ומודים ושים שלום לפי שכולן תפלה על ישראל ועליהם אמרו וברכו את העם וכל זה היה בלשכת הגזית אבל ברכת כהנים הידועה והוא יברכה ה' הרי הוא נאמר על מעלות האולם אחר גמר עבודת התמיד כמו שיתבאר בפרק שאחר זה וכבר בארנו בסוף סוכה (דף נו:) שצביל יום שבת היה נכנס המשמר לעבודה ויורא משמר שעבר וכבר בארנו בגמ' ברכות (דף יב.) ההלכה הזאת בעלמא ואמרו משמר היורא אומר למשמר הנכנס מי ששכן שמו בבית הזה הוא יכין ביניכם אהבה ואחיה ושלום וריעות: כבר בארנו בשני מיומא (דף כו.) שהקטרת לא היו מפילים עליה גורל אלף אותם שלא הקטירו אותה עדיין קודם לכן לפי שכל המקטיר אותה היה מצליח בעניניו ומורא פרנסתו ברווחה ולפיכך אמר חדשים לקטרת יפסו וסם יתבאר שפיים הקטרת הוא הפיים השלישי אחר כך אמר חדשים גם ימים בואו והפסו מי מעלה אברים והוא הפיים הרביעי ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב: כבר בארתי הלכה זו בגמ' כפורים וסם נתבאר שכל הכהנים האלו לובשים בגדי קדש במקדש ועומדים בלשכת הגזית כאילו הם קלף עגולה והממונה רומז אל האיש שמתחיל ממנו המנין והיה מסיר המלפפת מעל ראשו ואחר כך משיבה עליו ומטילים גורל ויעלו בגורל לעבודה והנשארים שלא זכו הם שמפשיטים אותם השמשין למקדש ואין מניחין עליהם אלף המכנסים ואח"כ לובשים בגדי חול שלהם ואח"כ מפשיטים המכנסים ומניחין כל בגדי כהונה בחלונות כמו שבארנו בסוכה (דף נו:): ומה שאמרו וכתוב עליהם תשמיש הכלים לפי שהחלונות שהיו בהם מכנסים כתוב עליהם מכנסים ואשר בהם המלפפת כתוב עליהן מלפפת וכן כהונה ואבנט וסדר לבישת הבגדים הוא שילבש תחלה המכנסים אמרו (יומא דף כג: כה.) מנין שלא יהא דבר קודם המכנסים תלמוד לומר ומכנסי בד ילבש על בשרו ואח"כ ילבש הכתונת חוגר באבנט ומשים המלפפת על ראשו וראוי לך שהדע שהרמת הדגן תהיה באלו ארבעה הכלים אף על פי שלא אמר הכתוב אלף שני כלים שנאמר ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד אבל אמרו ז"ל (שם יב: כג:) ולבש לרבות מלפפת ואבנט להרמה ומה שנאמר (ויקרא ו) ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים אינו רוצה לומר שיהיו בגדי חול אלף פחותים מהם בחשיבותם ושניהם בגדי קדש אמרו מקיש בגדים שפשט לבגדים שלבש מה להלן בגדי קדש אף כאן בגדי קדש

אם כן מה תלמוד לומר אחרים אחרים פחותים מהם למה היו הבגדים שלובש בשעת הרמת הדשן פחותים מהבגדים שלבש בשעה שהיו מתעסקין בקרבן לא מחמת שמירת הבגדים שלא יכלו לפי שכבר הודעתך שהעיקר במקדש אין עניות במקום עשירות אלא הטעם בזה הוא מה שזכרו ואמרו (יומא פס) בגד שנשל בו קדרה לרבו לא ימזוג בו כוס לרבו וכבר ילאנו מכוונת ההלכה אבל היא כוונת המסכתא: (כ"ז)

א - לג דף

מלא וגדוש קטרת וכסוי היה לו וכמין מטוטלת היה עליו מלמעלן: ה מי שזכה במחתה נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבח ופנה את הגחלים הילך וחתה (מן המאוכלות הפנימיות) ירד ועירן לתוך של זהב נתפזר ממנו כקב גחלים והיה מכבדן לאמה ובשבת היה כופה עליהן פסכתו ופסכתו היתה כלי גדול מחזקת לתך ושתי שרשרות היו בה אחת שהוא מושך בה ויורד ואחת שהוא אוהז בה מלמעלן בשביל שלא תתגלגל ושלשה דברים היתה משמשת כופין אותה על גבי גחלים ועל השרץ בשבת ומורידין בה את הדשן מעל גבי המזבח: ו הגיעו בין האולם ולמזבח נטל אחד את המגרפה וזורקה בין האולם ולמזבח אין אדם שומע קול חבירו בירושלים מקול המגרפה ושלשה דברים היתה משמשת כהן ששומע את קולה יודע שאחיו הכהנים נכנסים להשתחוות והוא רץ ובא ובן לוי שהוא שומע את קולה יודע שאחיו הלויים נכנסים לדבר בשיר והוא רץ ובא וראש המעמד היה מעמיד את הטמאים בשער המזרח:

פירוש מלא וגדוש. שיהא הבזך מלא ומתוקן ר"ל הבזך שהוא בתוך הכף (והבזך בתוך הכף) כדי שלא תתפזר הקטרת וכבר ביארנו במסכת כריתות (פ"א) שמקריבין הימנו בכל יום משקל מאה דינרין משקל נ' בבקר ומשקל נ' בערב: ומטוטלת. חתיכה קטנה של בגד ולפיכך אמר שהיו ממלאין הבזך קטרת ומכסים [אותה] במכסה ונותנין על המכסה מלמעלה מפה קטנה מאד כמין חתיכת בגד ונותן הבזך כולו אל תוך הכף ונוטל הכף בידו ועושה בו מה שיתבאר בפרק. של אחר זה: כבר נתבאר בסוף עירובין (דף קד:): מאיזה מקום מן העזרה מוליאין שרץ שנמלא במקדש בשבת ובאיזה מקום מניחין אותו עד מולאי שבת אבל כופין עליו קדירה תרגום סירותיו פסכתותיה והאחד קרוי פסכתו וכבר נתבאר ברביעי מכפורים (דף מג:): שהמחתה שגורפין בה האש היתה מחזקת (כד' סאים) ומחתה של זהב שמרימין בה היתה של שלש קבים אומר בכל יום חותה בשל ד' קבין ומערן לתוך של ג' קבין והרי הוא מפזר כקב גחלים בלי ספק וכשאינו יום שבת משליכים הגחלים הנופלים בקרקע (אל המולא היולא מן המזבח) אל נחל קדרון ולתך מדה מחזקת ט"ז סאה וכבר ביארנו

שיעור סאה במנחות (דף עז.): כבר נתבאר בתענית (דף קז.) המעמדות מה הם ואומר שראש מעמד המעמדות באותה שבת כשומע קול המגריפה מעמיד המלרעים שכבר טהרו מלרעתם בשערי המזרח כדי שיהיו מזומנים לזרוק עליהם דם האשם כמו שיתבאר בסוף נגעים: (רש"י)

פרק שישי - החלו עולים

מתני' החלו עולים במעלות האולם מי שזכו בדישון מזבח הפנימי והמנורה היו מקדימים לפנייהם מי שזכה בדישון מזבח הפנימי נכנס ונטל את הטני והשתחוה ויצא מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא שתי נרות מערביים דולקין מדשן את המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו היה מדליק את המנורה של בין הערבים מצאו שכבה מדשנו ומדליקו ממזרח העולה נטל את הכוז ממעלה שניה והשתחוה ויצא: ב מי שזכה במחתה צבר את הגחלים על גבי המזבח ורדדן בשולי המחתה והשתחוה ויצא: ג מי שזכה בקטרת היה נוטל את הבזך מתוך הכף ונותנו לאוהבו או לקרובו נתפזר ממנו לתוכו ונותנו לו בחפניו ומלמדים אותו הוי זהיר שמא תתחיל מפניך שלא תכוה התחיל מרדדן ויצא לא היה המקטיר מקטיר עד שהממונה אומר לו הקטר ואם היה כ"ג הממונה אומר לו אישי כהן גדול הקטר פרשו העם והקטיר והשתחוה ויצא:

פירוש החלו עולים. כבר ביארנו בפרק השלישי שהוא מטיב החמש נרות ויואל ואחר כך ישוב ויטיב שתי נרות הנשאים ונתבאר שם שהנרות שכתוב עליהן ו' ז' הם הנה שמיני לאחרונה אם מלאם כזויים הרי זה מדליקם ומטיב שלש נרות מהסמוכים אליהם ומניח שתי הנרות המערביות עד שישוב והם שכתוב עליהם א' ב' לפיכך אמר כאן אם מלא עכשיו כשחזר אלו הב' נרות דולקין היה מתקן האחת שכתוב עליה ב' והיא המזרחית לעומת האחרת שכתוב עליה א' ומניח שכתוב עליה א' כמו שהוא ר"ל שלא יכבה אותו וידליק אותו שנית אלא מתקנו ומוליא הפתילה ומוסיף שמן והדומה לזה לפי שמן המערבי והוא שכתוב עליו א' כמו שבארנו ידליק שאר הנרות בין הערבים ולפיכך אם מלא נר מערבי שכבר כבה אז מדשנו ונותן בו פתילה ומדליק אותו ממזבח העולה ולא מן הנרות לפי שזה נר מערבי והוא שכתוב עליו א' מדליק ממנו שאר הנרות לכשיכבו והוא כשיכבה אין מדליקין אותו אלא ממזבח העולה וכבר נתבאר בשלישי שכזו שיש בו דישון המנורה נותן אותו על מעלה שניה של אבן שהיא לפני המנורה ונוטלו משם ומוליא: כבר ידעת שמזבח הקטורת הוא מזבח הזהב שבהיכל שהוא באמצע בין השלחן ובין המנורה כמו שציינו במנחות וכמו שציייר במדות: ופירוש מרדדן שיליע ויפרוש אותו במזבח: כבר הקדמנו בפרק שלפני זה שהבזך מלא מן הקטרת יש בכף דבר מועט והוא נותן אותו דבר מועט מן הקטרת בחפניו של מקטיר וכן הקדמנו שהמקטיר הקטרת לא הקטיר אותה קודם לכן אמרו לא שנה אדם בה ולפיכך אמר כאן מלמדים

אותו הזהר שלא תתחיל מלפניך כדי שלא יתזו הקטרת לידו וישרפנה: מרדד. פורץ הקטרת על האש: ומה שאמר פרוץ העם והקטיר הוא שיאלו כל הכהנים מבין האולם ולמזבח כמו שיתבאר בתחלת כלים והוא מה שאמרו ופורצין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה ואין חייבין בזה אלא בקטרת שבכל יום אבל בקטרת של יוה"כ ר"ל שמקטירין אותו בקדש הקדשים אין חייבין בני אדם ללאת מבין האולם ולמזבח אלא מן ההיכל בלבד וראוי שתדע שבשעה שיבא בדם חטאת הנעשית בפנים לזרוק מדמה בפנים וזה יהיה בדם כהן משיח ופר העלם דבר ושעירי עבודה זרה שהם גם כן פורצים מבין האולם ולמזבח כמו בשעת הקטרה ולמדנו כל זה ממה שנא' (ויקרא טז) וכל אדם לא יהיה באלה מועד אמרו אתיא כפרה מיו"כ איזו כפרה שתהיה בקדשים פורצין מבין האולם ולמזבח אלא בשעת הקטרה ביום כפור בלבד שהם מהיכל פרשי מבין האולם ולמזבח לא פרשי לפי שהוא נסתר מהם מבית קדשי הקדשים וא"ל לזבא שם לפיכך אין מזהירין בני אדם שלא יבא שום אדם שם וכבר בארנו בגמ' יומא דער הקטרת התמיד של כל יום והסמוך לו ואמרו שהיא קבלה משומרה ואע"פ שהיא קבלה הביאו לראיה ענינים כדי לסייע אותו סדר וזו היא תורף דבריהם בזה מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קטרת ומערכה שניה של קטרת קודמת לסדור שני גזרי עצים וסדור שני גזרי עצים קודמת לדישון מזבח הפנימי לישון מזבח הפנימי קודם להטבת ה' נרות והטבת ה' נרות קודמת לדם התמיד ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות והטבת שתי נרות קודמת לקטרת והקטרת קודם לאצרים ואצרים למנחה ומנחה לחציתים וחציתים לנסכים ונסכים למוספים ומוספים לבזיכים ובזיכים לתמיד של בין הערבים שנאמר והקטיר עליה חלבי השלמים עליה השלם כל הקרבנות כולם וסדר הזה כולו הוא על דעת אבא שאול והוא שאמר שבצריקה דם התמיד על המזבח יפסיק בין הטבת החמש נרות ובין הטבת שתי נרות כמו שזכר כאן אבל חכמים אומרים שבהקטרת הקטרת היה מפסיק והיה זורק דם התמיד ומטיב ה' נרות ומקטיר קטרת ואח"כ מטיב שתי נרות והלכה כחכמים וכבר נתבאר בשלישי ממסכת זו שאחר שחיטת התמיד מדשנין מזבח הפנימי ועם לישון מזבח הפנימי מדשנין המנורה וכן נתבאר בפרק הרביעי שאחר זריקת הדם מנתחין נתחין ומביאין אותם לכבש ומה שאמר זה בהש"ס המעלה אצרים ראה לומר העלאת אצרים מן הכבש למזבח ומבואר הוא כי מה שאמר מנחת ר"ל מנחת נסכים והיא נקראת במסכת זו מנחת סולת ומה שאמר נסכים ראה לומר נסכי יין אחר כך הכנים בסדר התמיד סדר עבודה שבת ולפיכך זכר מוספין ושתי בזיכי לבונה של לחם הפנים וכבר בארנו בחמישי מפסחים (דף נט.) שאינו מותר להקריב קרבן אחר התמיד של בין הערבים אלא פסח שנאמר בו שאינו נשחט אלא בין הערבים ואלו שני גזרי עצים אי אפשר שלא יביאו אותם עם התמיד מוסף על עמי המערכה שנאמר (ויקרא ו) ובער עליה הכהן עצים ומיעוט הרבה שנים אבל בתמיד של בין הערבים בלבד יהיו שני גזרי העצים האלו בידי שני כהנים ולא יעלה אותם כהן אחד שנאמר (שם א) וערכו עצים ואמרו ז"ל כ"מ שאמרו וערכו על תמיד של בין הערבים הוא כמו שזכרנו כבר בשני מיומא (דף כו:) וכן אמרו [וימא כו.] אין מפייסין לתמיד של בין הערבים אלא כהן (כ"ט)

דף לג - ב

בזמן שכ"ג נכנס להשתחות שלשה או חזין בו אחד בימינו ואחד בשמאלו ואחד באבנים טובות וכיון ששמע הממונה קול רגליו של כ"ג שהוא יוצא הגביה לו את הפרוכת נכנס (יוצא) והשתחוה ויצא נכנסו אחיו הכהנים השתחוו ויצאו: ב באו ועמדו על מעלות האולם עמדו הראשונים לדרום אחיהם הכהנים וחמשה כלים בידם הטני ביד אחד והכוז ביד אחד והמחתה ביד אחד והבזך ביד אחד וכף וכסויו ביד אחד וברכו את העם ברכה אחת אלא שבמדינה אומרים אותה שלש ברכות ובמקדש ברכה אחת במקדש היו אומרים את השם ככתבו ובמדינה בכנויו במדינה הכהנים נושאים את ידיהם כנגד כתפיהם ובמקדש על גבי ראשיהן חוץ מכהן גדול שאין מגביה את ידיו למעלה מן הציץ ר' יהודה אומר אף כהן גדול מגביה את ידיו למעלה מן הציץ שנאמר [ויקרא ט-כב](#) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם: ג בזמן שכ"ג רוצה להקטיר היה עולה בכבש והסגן בימינו הגיע למחצית הכבש אחז הסגן בימינו והעלהו והושיט לו הראשון הראש והרגל וסמך עליהן וזרקן הושיט השני לראשון שתי הידים נותנן לכהן גדול וסמך עליהן וזרקן נשמט השני והלך לו וכך היו מושיטין לו שאר כל האברין והוא סומך עליהן וזרקן ובזמן שהוא רוצה הוא סומך ואחרים זורקין בא לו להקיף את המזבח מהיכן הוא מתחיל מקרן דרומית מזרחית מזרחית צפונית מערבית מערבית דרומית נתנו לו יין לנסך הסגן עומד על הקרן והסודרים בידו שני כהנים עומדין על שלחן החלבים ושתי חצוצרות בידם תקעו והריעו ותקעו באו ועמדו אצל בן ארזא אחד מימינו ואחד משמאלו שחה לנסך והניף הסגן בסודרים והקיש בן ארזא בצלצל ודברו הלויים בשיר הגיעו לפרק תקעו והשתחוו העם על כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחויה זהו סדר התמיד לעבודת בית אלהינו יהי רצון שיבנה במהרה בימינו אמן: ד השיר שהיו הלויים אומרים במקדש ביום הראשון היו אומרים [תהילים כד-א](#) לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה בשני היו אומרים [תהילים מח-ב](#) גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלהינו הר קדשו בשלישי היו אומרים [תהילים פב-א](#) אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט ברביעי היו אומרים [תהילים צד-א](#) אל נקמות ה' אל נקמות הופיע בחמישי היו אומרים [תהילים פא-ב](#) הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב בששי היו אומרים [תהילים צג-א](#) ה' מלך גאות לבש לבש וגומר בשבת היו אומרים [תהילים צב-א](#) מזמור שיר ליום השבת מזמור שיר לעתיד לבוא ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים:

פירוש שזכה בו (ערבית יזכה שחרית) אללא לקטרת בלבד שמפייסים לה חדשים עם ישנים בין הערבים כמו שהקדמנו. וכבר אמר בגמ' סוכה (דף נו:): משמר היואל מקריב תמיד של שחר ומוספים ומשמר הנכנס מקריב תמיד של בין הערבים ובזיכין אלו ואלו חולקין בלחם הפנים כמו שבאר שם ודע שבין הערבים אי אפשר גם כן בלי דיסון מזבח הפנימי וכלי דיסון מנורה כמו שזכרנו בבקר ולפיכך יהיה סדור האמתי היואל מכל מה שאמרנו ועל דעת חכמים כן והוא שאחר הרמת הדשן ממזבח החילון והוא מזבח העולה מסדרין מערכה גדולה ואחר כן מערכה שניה ואחר כן מעלין שני גזרי עלים ונותנין אותם על מערכה גדולה ואחר כן מזמנים כבש התמיד ואחר כן פותחין שער הגדול כמו שזכרנו ובשעת פתיחתו שוחט התמיד ובאים שתי כהנים להיכל שאחד מהם מדשן מזבח הפנימי והשני מדשן המנורה תוך זמן ששוחטין התמיד ונטל דמו במזרק ואינו זורק דמו על גבי מזבח עד שגמר דיסון מזבח הפנימי ואז זורק דמו ואחר זריקת דמו מהעסק בהטבת חמש נרות מהעסק בו ומתעסקים האחרים בניתוח התמיד והבאת אבריו לכבש ומליחתם שם כמו שהקדמנו הכל בבת אחת אחר כך מתקבלין בלשכת הגזית וקורין כמו שהקדמנו ואחר כן מביא הקטרת להיכל ומקטיר ואחר כן מטיב שתי נרות הנשארם כמו שהקדמנו ואחר כן מעלין האברים לגבי מזבח ואחר כן הסלת ואחר כן החביתין ואחר כן יין לנסך ובשעת ניסוך היין מתחילים הלויים בשיר ומנגנים בכלים הנזכרים בערכין (דף י. י.) ותוקעין השע תקיעות בהפסקות כפי הפסקות השיר כמו שיתבאר עכשיו וכשיואל המקטיר מן ההיכל עומד על מעלות האולם עם הכהנים האחרים כמו שיתבאר עד שיגמר העלות האברים למזבח אח"כ מצרכין העם ברכת כהנים כמו שיתבאר ושמור הסדר הזה שהוא יואל מתוך כל מה שנאמר בענין זה במשנה ובהתלמוד: (רש"י)

